ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ — ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, ΤΗΙ 14 ΜΑΙΟΥ 1888 — ΕΤΟΣ Ε'. — ΑΡΙΘ. 205

ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΕ' ΜΑΡΤΙΟΥ
Παρὰ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ ἔναντι τοῦ Κήπου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Μ. ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ

ΕΒΔΟΜΑΣ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ
ΕΤΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ
Ἐν Ἑλλάδι . . . . Δρ. 10
Ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ Φρ. χρ. 12

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ
ΚΑΤΑ ΣΑΒΒΑΤΟΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Χουσεΐν Ἀγᾶς-Μιχαὴλ (Ἱστορικὴ σελίς), ὑπὸ ***
Χρονικὸς Πίναξ, ὑπὸ Ι. Σακκελίωνος.
Ἐπιστολαὶ ἐξ Ἀθηνῶν, ὑπὸ Ἰμδ.
Αἴγη ποῦ εἶνε ἡ Χαρά (Ποίησις), Κατὰ τὸ Ρωσσικόν, ὑπὸ Ἀγ. Κωνσταντινίδου.
Ἄμλετ, (ἀπόσπασμα ἐκ τῆς ἁ πράξεως), μετάφρασις Μ. Δαμιράλη.
Ὁ Γάλλινος Ὀφθαλμός (Ἑσπερινὰ Διηγήσεις) Georges Duruy, Μετάφρ. Ἀθ. Τ.
Βιβλήσεις τῆς Ἑβδομάδος.
Ἰδιαίτερα Γράμματα.
Νέα βιβλία.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Τὰ Δύσκολα Χρόνια τοῦ Δίκενς, Σελ. 353 - 364.

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΧΟΥΣΕΪΝ ΑΓΑΣ-ΜΙΧΑΗΛ

Ἦτο μὴν Ἀπρίλιος τοῦ σωτηρίου ἔτους 1821, παραμοναὶ δὲ τῆς μεγίστης τῆς Χριστιανωσύνης ἑορτῆς, τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, καὶ παρὰ ταῖς βορειοδυτικαῖς τῆς παλαιμάχου Κρήτης πλευραῖς ἀντήχει ἤδη ἀπὸ μηνὸς κατὰ θείαν εὐδοκίαν ἡ ἠρωοτερπὴς τῶν ὅπλων περὶ τῶν ὅλων κλαγγή. Δέος καὶ κατάπληξις κατεῖχε τὰς ψυχὰς τῶν ἐν ταῖς πόλεσι τῆς νήσου ἐνοικούντων Χριστιανῶν ἔκ τε τῶν γινομένων ἔξω αὐτῶν καὶ ἐκ τῆς κατ' ἀκολουθίαν ἀγριωπῆς καὶ ἀπειλητικῆς στάσεως τῶν ἐν αὐταῖς Μουσουλμάνων, οἵτινες μεθ' ὅλας τὰς ἀγαθὰς πολλάκις προσπαθείας τῶν σουλτάνων καὶ τῶν βεζυρῶν αὐτῶν δὲν ἦσαν τόσον, ὡς γνωστόν, εὐμάλακτοι τὴν ψυχὴν καὶ ἐπιεικεῖς. Διεδίδετο μάλιστα μετ' ἐπιτάσεως τότε, ὅτι οἱ ξεκουκούλωτοι[1] λεγόμενοι ἐβουλεύοντο νὰ ἐπιπέσωσιν, ἁρμπεντὲ, ὡς ἔλεγον, ποιοῦντες, κατὰ τῶν ἐν τοῖς ναοῖς ἐκκλησιαζομένων ἕνεκα τῶν ἁγίων παθῶν Χριστιανῶν, ἀφοῦ ἤθελεν ἐπανέλθῃ ἀπὸ τὸν Μωριὰ τὸ ἐκπεμφθὲν πλοιάριον (τὸ ὁποῖον εἰρήσθω ἐν παρόδῳ δὲν ἐπανέκαμψε χάριτι τῶν Μανιατῶν), καὶ ἤθελε μάλιστα βεβαιώσῃ τὰ κατὰ τὴν Στερεὰν ἐπαναστατικὰ κινήματα. Οἱ ἀγαθοὶ ἐκεῖνοι Κρῆτες Τοῦρκοι ἔπνεον μένεα κατὰ τῶν συμπατριωτῶν αὐτῶν Χριστιανῶν, οὐ μόνον διότι πλεῖστοι αὐτῶν, ὡς πασίγνωστον, ἦσαν νεόφυτοι, γυρίσματα, ἀλλὰ καὶ διότι ἐπεζήτουν πρόσφορον ἀφορμὴν νὰ ἐκδικηθῶσι τελείως διὰ τὰ γενόμενα πρός τινα περιστολὴν αὐτῶν, ἀνοικονομήτων καταστάντων, πρό τινων ἐτῶν ὑπὸ τοῦ ἱκανοῦ καὶ ἀξίου, δικαίου καὶ αὐστηροῦ Μικρασιανοῦ Χατζῆ-Ὀσμᾶν-Πασσᾶ.

Ἐν τοιαύτῃ δεινότητι πραγμάτων, ἐπὶ ξυροῦ ὄντως ἀκμῆς αὐτῶν ἐν Κρήτῃ ἱσταμένων, ἔνθεν μὲν ἠκούσθη, ὅτι ἐγένοντο ἄφανοι οἱ καταζητούμενοι ἐκ Θερίσου τῆς Κυδωνίας τρεῖς ἡρωϊκοὶ ἀδελφοὶ Χάλιδες Βασίλειος, Ἰωάννης καὶ Στέφανος, οἱ κοινῶς ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων λαοταράκται καὶ ραδιοῦργοι τότε ἀποκαλούμενοι καὶ εἰς Σφακία διὰ τὰ περαιτέρω προσφυγόντες, ἔνθεν δὲ ὅτι ἔφθασεν ἐκ Μεσσαρᾶς Ἡρακλείου εἰς Χανία τίς; Ὁ Χουσεΐν-Ἀγᾶς.

Τίς οὗτος ὁ Χουσεΐν-ἀγᾶς, ὁ ἐμψυχώσας καὶ ἐπενθαρρύνας τότε ἔτι μᾶλλον τοὺς ἄλλως τε περιβοήτους καὶ ἀρκούντως θρασεῖς τῶν Χανίων ξεκουκουλώτους μας; Οὐδὲν πλέον, οὐδὲν ἔλασσον ἢ ἡ κατὰ τὸ φαινόμενον ἄκρα ξεκουκουλοσύνη, ἡ κατὰ θαυμάσιον καὶ ἀπίστευτον τρόπον προσποιητὴ ἄκρα θηριωδία καὶ αἱμοδιψία. Ἵνα λάβῃ τις σαφῆ ἰδέαν περὶ τῆς φαινομένικῆς ποιότητος τοῦ ἐκ Γόρτυνος ἀγᾶ τούτου, ὡς κοινῶς αὐτὸν ἐθεώρουν οὐ μόνον οἱ Χριστιανοὶ (ἐλαχίστων πάνυ ἐξαιρουμένων, ὡς μεμυημένων εἰς τὰ κατ' αὐτόν), ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν πίστει πιστοί, ἀρκεῖ νὰ ρηθῇ, ὅτι προηγεῖτο πάντοτε αὐτοῦ ἡ φήμη, ὅτι ἔρχεται ὁ Χουσεΐν-ἀγᾶς, καὶ ὤφειλον πάντες, ἐνῷ εἰσερχόμενος εἰς Χανία ἤλαυνεν ἀπὸ ρυτῆρος μὲ τὴν μαύρην του φοράδαν, τὴν ὁποίαν τρέχουσαν μανιωδῶς πολλάκις ἄφηνε νὰ φεύγῃ ὑπὸ τὰ σκέλη του, ἐνῷ αὐτὸς ἔμενε καὶ ἵστατο ὄρθιος καὶ ἀπειλητικός, ὤφειλον λέγομεν πάντες οὐ μόνον νὰ παρεκκλίνωσι καὶ παραμερίζωσιν ἀπὸ τοῦ οὕτω δαιμονιῶντος καὶ διελαύνοντος γιανιτσάρου καὶ κορυφαίου τῶν ξεκουκουλώτων, ἀλλὰ καὶ νὰ κατακλείωσι πατεῖς με πατῶ σε καὶ ἐργαστήρια καὶ παντὸς εἴδους καταστήματα, καὶ αἱ ὁδοὶ νὰ ἐρημῶνται, διότι ἡ εἰσέλασις αὐτοῦ ἐθεωρεῖτο συνήθως ὡς προάγγελος παρασκευαζομένης ἢ ἐπικειμένης τινὸς συμφορᾶς καὶ σφαγῆς. Ἦτο μέτριος τὸ ἀνάστημα, μελάγχρους τὴν ὄψιν καὶ ὠχρός, οὐλὴν καὶ μέλαιναν ἔχων τὴν τρίχα, στρογγύλον δὲ μᾶλλον τὸ πρόσωπον, καὶ οὕτω τοὺς μῦς τοῦ σώματος συνεστραμμένους καὶ νευρώδεις, ὥστε ἐκ τῆς ἄκρας αὐτῶν δραστικότητος καὶ εὐκινησίας διωλίσθαινεν ἀπιστεύτως ὡς ἔγχελυς ἢ ὄφις πανταχοῦ καὶ ἐν ὀφθαλμοῦ ριπῇ. Τὸ δὴ μέγιστον, ἐφημίζετο καὶ ἦτο πλουσιώτατος τῶν κατὰ τὴν ἀνατολικὴν καὶ κατά τινας καὶ καθ' ἁπάσαν τὴν Κρήτην Μουσουλμάνων καὶ Χριστιανῶν, καὶ τὸ σπουδαιότατον, ἠρίθμει ἐν τῷ μεγάλῳ καὶ πολυκλάδῳ αὐτοῦ οἴκῳ, οὗ ἐθεωρεῖτο γενάρχης, ὑπὲρ τοὺς ἑβδομήκοντα καθεστηκότας ἤδη ἄνδρας, ἐνιδρυμένους ἐν τῇ κώμῃ τῆς Μεσσαρᾶς Κουσὲ καὶ τοῖς περὶ αὐτήν.

Τί δὲ ἐζήτει καὶ ἤθελεν ἀπὸ τοῦ ἄκρου τῆς Κρήτης εἰς Χανία ὁ Χουσεΐν-ἀγᾶς ἐν οὕτω χαλεποῖς καιροῖς; Περὶ τούτου ἄλλοι ἄλλ' ἀντ' ἄλλων ἔλεγον, ὅπως ἕκαστος περὶ αὐτοῦ εἶχε γνώμης καὶ γνώσεως. Οὐδεὶς ὅμως ἐγίνωσκε τὰ διαβούλια τοῦ θερμουργοῦ καὶ ρέκτου ἀνδρός, εἰμὴ οἱ μετ' αὐτοῦ ὀλίγοι μεμυημένοι εἰς τὰ μυστήρια τῆς ὑψηλῆς καὶ μεγάλης ὑποθέσεως, ὁποία ἦτο ἡ ἀνάστασις ἔθνους, τὸ ὁποῖον φθονηθὲν καὶ μυριοτρόπως καὶ κακεντρεχῶς καταδιωχθὲν καὶ κακωθέν, ἀφείθη νὰ ποδοπατηθῇ τοσοῦτον χρόνον ἀναξίως τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τῶν μεγάλων ἐκδουλεύσεων καὶ ὑπηρεσιῶν, τὰς ὁποίας πρὸς αὐτὴν προσήνεγκεν. Ὁ Χουσεΐν-ἀγᾶς ἐζήτει τέλος μετὰ τοσαύτας μέχρι τοῦδε ἀποπείρας, καθ' ἃ ἡ ἀληθὴς τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Κρήτης ἱστορία διαλαμβάνει, νὰ ἄρῃ ὅπως ὅπως τὸν σταυρὸν πλέον ἐπ' ὤμων, τὸν ὁποῖον μέχρι τοῦδε ἐνέκρυπτεν ἐξ ἀπολύτου ἀνάγκης καὶ πολλάκις ὑπ' ἄλλων πιεζόμενος ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ στήθους. Ἦλθεν ἐγγύτερον εἰς τὸ θέατρον τοῦ ἀρξαμένου ἐθνικοῦ δράματος, ὅπως ἀκούσῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τοὺς γλυκυφθόγγους τῆς Λαύρας ἤχους, ὅπως ἑνωτισθεὶς αὐτοὺς, πεισθῇ περὶ τῆς προσδοκωμένης ἀπὸ τοσούτου χρόνου ἀπολυτρώσεως καὶ ἐπιγείου ἀναστάσεως τοῦ ἔθνους αὐτοῦ. Εἰς Χανία ἐρχόμενος ἔδιδε πρὸς τούτοις τὴν χεῖρα εἰς τοὺς περὶ τὸν Καλλίνικον καὶ τὸν Μελχισεδὲκ καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τῇ πόλει φιλικούς, συνεννοεῖτο δὲ μετὰ τῶν ἐν Ρίζαις καὶ Σφακίοις ἑτοιμοπολέμων στρατιωτῶν τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος.

Ἡ σπουδαία αὕτη μέριμνα καὶ ἐπιμονὴ πρὸς ἀσφαλῆ καὶ βεβαίαν ἐξιχνίασιν παντὸς πρὸς τὴν ὑπόθεσιν σχετικοῦ κατέλαβε τὸν Χουσεΐν-ἀγᾶν ἐν Χανίοις τὴν μεγάλην τοῦ Πάσχα ἡμέραν. Ὤφειλε δ' ἐκ παντὸς τρόπου νὰ κοινωνήσῃ τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, καὶ ἐπὶ τούτῳ δὲ ἐδίστασε νὰ ὑπεισδύσῃ εἰς τὸν μοναδικὸν ἐν τῇ πόλει καὶ πενιχρὸν τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων ναόν, παρατηρήσας τὴν ἐν αὐτῷ ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἐκ τοῦ φόβου ἐρημίαν. Ἐν τούτοις οἱ ἐκκλησιαζόμενοι εὐάριθμοι, ἰδόντες αὐτὸν, ἤρξαντο οἱ μὲν νὰ τρέμωσι καὶ σταυροκοπῶνται, οἱ δὲ νὰ ἀποσύρωνται καὶ ἀπέρχωνται, θεωρήσαντες αὐτὸν

[1] Οὕτως ἐκαλοῦντο οἱ ἀγριώτεροι καὶ θηριωδέστεροι οὗτοι τῶν γενιτσάρων τοῦ κόσμου, διότι δὲν ἔφερον κάλυμμα (κουκούλι).

πρόδρομον ἐφόδου γενικωτέρας καὶ καταστροφῆς. Ἀλλ' ὁ Χουσεὶν-ἀγᾶς διωλίσθησεν, εἴρπησεν οὕτως εἰπεῖν ἀφανὴς καὶ ἀόρατος μέχρι τῆς ἀριστερᾶς τοῦ ἱεροῦ πύλης. Ἐνταῦθα στὰς ἐξέβαλε τὰ ἐν τῇ ὁσφύϊ αὐτοῦ ὅπλα, καὶ θεὶς αὐτὰ ἡσύχως καὶ ἀψοφητὶ χαμαὶ καὶ συσταλεὶς ἐν τῇ γωνίᾳ, προεκάλει διὰ νευμάτων, προτείνων τὴν κεφαλὴν συνεχῶς ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ μετ' ἐπιτηδείας προφυλάξεως, τὸν ἱερουργοῦντα Κυδωνίας Καλλίνικον, ὅπως κοινωνήσῃ αὐτόν. Τούτου τέλος ἐπιτηδείως καὶ οὕτως εἰπεῖν ἀοράτως γενομένου, ἀπέπτη σχεδὸν ὁ τέως νομιζόμενος φεβερὸς καὶ τρομερὸς καὶ κορυφαῖος τῶν ξενοκουλώτων γιενιτσάρων Χουσεὶν-ἀγᾶς, ἀφεὶς καταπλήκτους τοὺς ἐκκλησιαζομένους, ὧν οἱ μὲν ἐνόμιζον, ὅτι εἶδον ὅραμα, οἱ δ' ὅτι κατασκοπεύσας ἀπῆλθεν, ὅπως ὁδηγήσῃ εἰς τὸν ναὸν τοὺς ὀρτάκιδες καὶ ἀρκαντάσιδές του.

Ἀλλ' ὁ Χουσεὶν-ἀγᾶς ἐξελθὼν τοῦ ναοῦ δὲν ἐνόει νὰ ἀπέλθῃ ἢ ἀφοῦ τελείως καὶ τυπικῶς ἤθελε τελέσῃ πάσας τὰς κατὰ τὸ Πάσχα καὶ κατ' οἶκον τελουμένας διατυπώσεις, ὡς ἔθος ἦν καὶ αὐτῷ ἐν Κουσέ, ὅπου ἐν ναοῖς καὶ ἁγιαστηρίοις ὑπογείοις καὶ ἀποκρύφοις ὕμνει τὸν Θεὸν τῶν πατέρων, καὶ ἐν τῷ ἡγεμονικῷ αὐτοῦ οἴκῳ διεξῆγε πάντα τὰ κατὰ τὰς χριστιανικὰς ἑορτὰς εἰθισμένα. Ἐν Χανίοις τότε δὲν κατῴκουν πολλαὶ χριστιανικαὶ οἰκογένειαι, πολλαὶ αὐτῶν ἐκ μαύρων καὶ πικρῶν χρόνων ἢ ἐξαφανισθεῖσαι ἢ εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἐκφυγοῦσαι ἢ καὶ ἐν ἀγροῖς ἔζω τὸ πολὺ διαιτώμεναι, ὡς ἡ τοῦ Ρικάκη, τοῦ Μανώλα, τοῦ Ζιμβρακάκη καὶ ἄλλαι.

Ἐντὸς τῆς πόλεως παρέμενον συνεσταλμένοι καὶ ἀνὰ παν βῆμα τοῦ ἀμειλίκτου συμπολίτου ξεκουκουλώτου ὑποτρέμουσαι πάνυ ὀλίγαι ἀλλὰ τὰ μάλα διαπρεπεῖς, οἷαι ἡ τοῦ Χατζῆ-Νικολοῦ, τοῦ Γραμματικοῦ, τοῦ ντετοράκη Ν. Ρενιέρη, τοῦ Ἠλιάκη, τοῦ Σποντῆ, τοῦ Δανέζη, τῶν Κυδωνάκιδων, τοῦ Χατζῆ-Τζαννῆ, Ρενιέρου καὶ τούτου τὴν καταγωγήν, καὶ ἄλλων τινῶν. Αἱ πλεῖσται δ' αὐτῶν ἦσαν συνῳκισμέναι περὶ τὴν ἐπισκοπὴν καὶ τὸν εἰρημένον μικρὸν τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων ναόν. Ὁ Χουσεὶν-ἀγᾶς λοιπὸν τοῦτο γινώσκων, καὶ μὴ θέλων νὰ ἐκθέσῃ εἰς κίνδυνον προφανέστερον τὸν ἀοίδιμον Κυδωνίας Καλλίνικον, παροικοῦντα καὶ αὐτὸν ἐκεῖ ὡσαύτως, καὶ τὴν προτεραίαν μετ' ἐξομολόγησιν πνευματικήν τε καὶ φιλικὴν δόντα εἰς αὐτὸν τὴν εὐλογίαν καὶ τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν, ἀναπηδήσας ἔκρουσε μυστηριωδῶς τὴν θύραν τοῦ τελευταίου ἐκ τῶν ἀνωτέρω. Οἱ ἔνοικοι ἔλειπον ἔτι ἐν τῷ μετ' ὀλίγα βήματα παρακειμένῳ ναῷ, δὲν παρέμενε δὲ εἰμὴ οἰκονόμος ἢ ὑπηρέτρια τις ἐν τῇ οἰκίᾳ. Αὕτη προκύψασα ἐκ τοῦ παραθύρου διετάχθη ἐπιτακτικῶς νὰ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, ὅπερ καὶ ἔπραξεν ἐκ φόβου καὶ μηχανικῶς· ἀλλ' ἀνακράξασα μετὰ τὴν εἴσοδον τοῦ φοβεροῦ καὶ ὡς ἀστακοῦ καθωπλισμένου ἐπισκέπτου, ἀπεστομίσθη, διαταχθεῖσα ἀπειλητικῶς νὰ μὴ ἐκβάλῃ ἄχναν, ὁ δὲ ἀγᾶς ἡμῶν ἔπειτα ἐκάθισεν σταυροποδητὶ ἀγαμένων ἐπὶ τοῦ σοφᾶ ὡς καλὸς γοικοκύρης, καὶ ἡ ὑπηρέτρια ἀνεσκίρτα εἰς παν βῆμα ἀντηχοῦν ἐν τῇ ὁδῷ, διότι ἦν πεπεισμένη, ὅτι ἐγένετο προδότις καίπερ ἀκουσίως, καὶ αἰτία ἐπικειμένης ἀναποδράστου καταστροφῆς.

Οὕτως εἶχον ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ γηραιοῦ Χατζῆ-Τζαννῆ τὰ κατὰ τὸν Χουσεὶν-ἀγᾶν, ὅτε μετά τινα λεπτὰ ἐκρούσθη ἡ θύρα, καὶ ἡ ὑπηρέτρια διετάχθη νὰ ἀνοίξῃ, ἀλλὰ μηδὲν εἴπῃ ἢ νεῦμα ποιήσῃ, καὶ τοῦτο πρὸς ἀποφυγὴν ταραχῆς, θρήνων καὶ ζεφωνητῶν λίαν ἐπικινδύνων. Δύναταί τις νὰ φαντασθῇ τὴν θέσιν τῆς δυστυχοῦς ἐκείνης, καθ' ἣν στιγμὴν ἤνοιγε τὴν κατ' αὐτὴν θύραν μᾶλλον τοῦ θανάτου, ἀλλ' ὁ ἀγᾶς μας δὲν κατέλιπεν αὐτὴν ἐπὶ πολὺ ἐν τῇ τοιαύτῃ ἀγωνίᾳ· διότι ἅμα τῇ εἰσόδῳ τοῦ κυρίου τῆς οἰκίας ἀναπηδήσας ὡς αἴγαγρος ἀπὸ τοῦ σοφᾶ, καὶ δι' ἑνὸς ἅλματος εὑρεθεὶς αἴφνης πρὸ τοῦ μὴ ἀναγνωρίσαντος αὐτὸν καὶ ἐνεοῦ ἀπομείναντος γέροντος φιλικοῦ, προέτεινεν εἰς αὐτὸν τὴν χεῖρα ἐπειπὼν ἐν χαμηλῇ ἀλλ' ἱκανῶς ζωηρᾷ προσφωνήσει τὸ χαρμόσυνον τὸ γλυκὺ καὶ παρήγορον «Χριστὸς ἀνέστη». Καὶ ὁ μὲν γέρων Χατζὴ-Τζαννὴς καὶ ἡ παρεπομένη οἰκογένεια αὐτοῦ ἠρξαντο νὰ ποιῶσι τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, καὶ τρέμοντες νὰ ψελλίζωσι τὸ «μνήσθητί μου, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου», ὁ δὲ Χουσεὶν-ἀγᾶς λαβόμενος τὸν γέροντα ἐκ τῶν χειρῶν, καὶ περιπτυσσόμενος αὐτὸν ἐν συγκινήσει καὶ δακρύοις, εἴλκεν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς οἰκίας, ὅπου ἦν ἐστρωμένη ἡ πασχάλιος τράπεζα, καὶ ἱκέτευε νὰ συνέλθωσιν καὶ σιωπήσωσι, διότι εἶνε γνωστός, εἶνε ἀδελφός. Κατορθώσας τέλος μετὰ πάλην καὶ ἀγωνίαν νὰ καθησυχάσῃ τὴν οἰκογένειαν ἐν τῷ ἐστιατορίῳ, ἤρξατο ποιῶν ἐν συντριβῇ καρδίας τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, καὶ ἀπαγγέλλων τὸ «Χριστὸς ἀνέστη», ἀφοῦ ἀπεκαλύφθη καὶ ἐξεσφενδόνησε μακρὰν τὸ σαρίκιον τῆς κεφαλῆς. Τότε μόλις συνέλθόντος τοῦ γέροντος φιλικοῦ Χατζῆ-Τζαννῆ καὶ ἀναγνωρίσαντος αὐτόν, ἤρξατο ἄλλη συγκινήσεων καὶ δακρύων σκηνή, μετὰ τὴν κατεύνασιν τῆς ὁποίας ἐξέφρασεν ὁ οὕτω παράδοξος ξένος τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ποιήσῃ μετ' αὐτῶν τὸ Πάσχα λαμβάνων ὀλίγον ζωμὸν καὶ ἐν ᾠόν. Οὕτω καθεσθέντες τέλος περὶ τὴν τράπεζαν ἐποίησαν ἐν πολλῇ τῇ βίᾳ τὸ Πάσχα, διότι ἠπείγετο ὁ ξενιζόμενος νὰ ἐξέλθῃ τῆς πόλης τοῦ φρουρίου πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, καὶ τούτου γενομένου ἀπεχωρίσθησαν, ἀφοῦ ἐν κατανύξει ηὐχήθησαν κατ' ἐπανάληψιν νὰ ποιήσωσιν ἐν τῷ ἐπιόντι ἔτει τὴν ζωηφόρον ἀνάστασιν ἐν τῷ κατὰ τὴν πλατεῖαν Σπλάντζαν τεμένει, τῷ ποτε εὐρυχώρῳ καὶ μεγαλοπρεπεῖ ναῷ τοῦ Ἁγίου Νικολάου!

Ἀπελθὼν ὁ Χουσεὶν-ἀγᾶς εἰς Μεσσαρᾶν, ἀνεπέτασε πάραυτα, συμπαρασταντούντων καὶ τῶν ἀειμνήστων αὐτοῦ συνεπαρχιωτῶν καὶ ἀμιμήτων γενναίων ἀνδρῶν Κόρακα, Ρωμάνου, Μαλικούτη, Σκουντῆ καὶ ἄλλων πολλῶν, μετὰ τὴν δεῦσαν συνεννόησιν μετὰ τῶν ἐν Χανίοις καὶ Σφακίοις ἀδελφῶν φιλικῶν, τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ καὶ τῆς ἐλευθερίας· ὁπλίσας δὲ τὸ περὶ αὐτὸν πολὺ πλῆθος, καὶ ἐπιβιβάσας αὐτὸ εἰς πλοῖον, ἔπλευσε διὰ τοῦ Λιβυκοῦ πελάγους εἰς Σφακίς, ὅπου μετὰ τῶν ἄλλων ἀρχηγῶν καὶ προύχόντων διετάχθησαν τὰ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Κρήτης, καὶ κατηρτίσθησαν αἱ νόμιμοι πρὸς τοῦτο ἀρχαί. Ἀπηυτεῖτο τὸ κῦρος τοῦ Χουσεὶν-ἀγᾶ πρὸς τὴν μεγάλην καὶ μοναδικὴν ἐπιχείρησιν διά τε τὸ γένος αὐτοῦ, τὴν ἀνδρείαν καὶ περίνοιαν καὶ τοὺς πόρους, τοὺς ὁποίους διετίθει. Ὁ ἱερὸς δὲ ἀγὼν εὗρεν αὐτὸν πρόθυμον εἴπερ τινα καὶ ἄλλον παντοχοῦ καὶ πάντοτε. Εἰς ἐπίτευξιν δ' αὐτοῦ οὐδενὸς ἐφείσθη· πᾶσαι αἱ ἀπέραντοι αὐτοῦ κτήσεις κατεστράφησαν, πλῆθος πολὺ τῶν ἑαυτοῦ προσηνέχθη θῦμα εἰς τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας βωμὸν τῆς πατρίδος, ὁ ἀγαπητὸς αὐτοῦ υἱὸς Δημήτριος, στρατηγῶν ἐν Φαλήρῳ μετὰ Καλλέργου τῶν Κρητῶν, ἔπεσεν ἐν τῇ πανωλεθρίᾳ ἐκείνῃ ἡρωϊκῶς μαχόμενος, αὐτὸς δ' οὗτος, ὁ ἄλλοτε ἀπολαύων ἐν ἀφθονίᾳ μεγάλῃ πάντων τῶν ἀγαθῶν τῆς γῆς, κεκμηκὼς καὶ πενέστατος ἀπεβίωσεν ἐν Ὕδρᾳ ἐπὶ ψιάθου, καὶ ἐτάφη ὑπὸ τοῦ Κουντουριώτου, πρὶν ἴδῃ ὅ,τι ἐπὶ τοσοῦτον ἐπόθησε καὶ ὠνειροπόλησεν!

Ὁ ἀγᾶς οὗτος ἦτο ὁ μέγας τῆς Κρήτης καὶ τῆς Ἑλλάδος πατριώτης Μιχαὴλ Κουρμούλης, ἡ σύζυγος τοῦ ὁποίου Μαρία, μόλις ἀπέζη πρό τινος χρόνου ἐξ εὐτελοῦς τινος συντάξεως, οἰκοῦσα παρὰ τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Θεοδώρων. Ἐκ τοῦ μεγάλου Κουρμούλη περισῴζεται ἀμέσως καὶ ἀπ' εὐθείας μόνον ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ, ἡ πολύκλαυστος Ἄννα Ν. Γιαννακάκη. Διὰ τοιούτων καὶ τηλικούτων θυσιῶν ἀνέστη ἡ πατρίς· διὰ τοσούτων ἱδρώτων, δακρύων καὶ αἱμάτων ἠρδεύθη τὸ τηλέφυλλον τῆς ἐλευθερίας ἡμῶν δένδρον.

* * *

ΧΡΟΝΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ

Χειρόγραφόν τι τῆς ΙΓ' ἑκατονταετηρίδος, ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἐν Πάτμῳ ἱερᾶς μονῆς τοῦ Θεολόγου ἀποκείμενον, ἀριθμὸν δὲ φέρον ΣΠΓ', ἐπιγέγραπται: *Περὶ βασιλείας Ῥωμαίων, ἐκ τῆς δευτέρας βίβλου Ἰωάννου μοναχοῦ τοῦ Ζωναρᾶ ὡς ἐν συντόμῳ καθ' ἱστορίαν.* Ἐν ἰδίῳ δὲ παραρτήματι προσέθηκεν ὁ ἀντιγραφεὺς χρονικὸν πίνακα ἐν γλώσσῃ χυδαιοβαρβάρῳ, ἀπομνημονεύοντα ἀξιοσημείωτά τινα ἱστορικὰ γεγονότα, μεθ' ἃ ἕπεται ἡμερολόγιον τῆς ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάνου τοῦ Μεγαλοπρεποῦς πολιορκίας τῆς Ῥόδου, καὶ καταλήγει εἰς τὴν παρὰ τὴν Ναύπακτον περίφημον ναυμαχίαν. Τὸν πίνακα λοιπὸν τοῦτον ἄξιον ἔκρινα δημοσιεύσεως, οὐχὶ ὡς περιέχοντα ἄγνωστα

ὅλως ἡμῖν πράγματα, ἀλλ' ὡς διδόντα ἐνιαχοῦ λεπτομερείας τινὰς τῶν γεγονότων. Τούτου δὲ κατόπιν τάττω ἐξ ἑτέρου χειρογράφου τῆς αὐτῆς βιβλιοθήκης, ὁμηλικίου τῷ ἀνωτέρῳ, ἀριθμὸν δὲ φέροντος ΧΚΓ', σημείωσίν τινα ἀναφερόμενην εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἅλωσιν τῶν Χανίων καὶ τῆς Ῥιθύμνης, καὶ εἰς τοὺς ἐπὶ δίμηνον διαρκέσαντας αὐτόθι σεισμούς, ἧς πιστὸν ἀντίγραφον ἀπέσταλκέ μοι ὁ ἐλλόγιμος καὶ λίαν περιλημμένος μοι βιβλιοφύλαξ τῆς μονῆς Ἱερόθεος Φλωρίδης. Ἔχει δὲ ὁ πίναξ ὡς ἑξῆς:

«Ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐδιάβην εἰς τὴν πόλιν εἰς τοὺς σνγ' ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ, καὶ ἐβαπτίσθην ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ πάπα Σιλβέστρου. ἔπειτα ἔκαμέν τον πάπαν καὶ ἐχάρισέν τον τὸν θρόνον[1].

Εἰς τοὺς ,ωλή ἔκτισεν εἰς τὴν Πόλιν εἰς τὰς ιά τοῦ Μαΐου μηνὸς ἀπὸ κτίσεως κόσμου.

Εἰς τοὺς ωκθ' ἔτος Χριστοῦ ἄρχησαν νὰ κτίσουν οἱ Βενετσάνοι τὴν Βενετίαν στὸ 'Ρεάλτο. Καὶ στοὺς ,ρλ' ἔκτισαν τὸν ἅγιον Μάρκον. Εἰς τοὺς ,ρκθ' ἔκτισαν τὸ καμπανέλιν τοῦ ἁγίου Μάρκου.

Εἰς τοὺς ,ρνς' πρὶν τοῦ Χριστοῦ ἐκτίστην τὸ Τουράχη [Δυῤῥάχιου;]. Εἰς τοὺς ,ρξ' ἔκαμεν ἀγάπην ὁ βασιλεὺς Φερδέρικος μὲ τὸν πάπα Ἀλέξανδρον.

Εἰς τοὺς ,αι πρὶν τοῦ Χριστοῦ ἐκτίστην ἡ Μιτυλήνη.

Εἰς τοὺς ,αφμ' πρὶν τοῦ Χριστοῦ ἐκτίστην ἡ Ἔγριπος.

Εἰς τοὺς ,αρξθ' πρὶν τοῦ Χριστοῦ ἐκτίστην ἡ Ἀνάπολι δὲ ῥεάμη ὑπὸ τοῦ Πριάμου βασιλέως.

Εἰς τοὺς ,αφιζ' [ἴσ. ,αριζ'] πρὶν τοῦ Χριστοῦ ἔκτισεν ὁ υἱὸς τοῦ ἄνωθεν Πριάμου τὴν Πάντουβαν.

Εἰς τοὺς ,αφνζ' πρὶν τοῦ Χριστοῦ ἔκτισεν ὁ νέος Ῥώμυλος τὴν Ῥώμην.

Εἰς τοὺς ,αργ' ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ἐπῆραν οἱ Σαρακηνοὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους.

Εἰς τοὺς ,αοζ' ἀπὸ Χριστοῦ ἐπῆραν οἱ Βενετζάνοι τὴν Κρήτην ἀπὸ τοὺς Μώρους Μαΐου ί, ὁποῦ τὴν ὥριζεν ὁ ῥήγας τῆς Σπανίας.

Εἰς τοὺς ,αομγ' ἐπῆραν οἱ Τοῦρκοι τὸ Ἐξαμίλιον.

Στοὺς ,αυνθ' ἐπῆραν οἱ Τοῦρκοι τὸν Μυζηθρᾶν. [Μιστρᾶν].

Στοὺς ,αυό ἐπῆραν οἱ Τοῦρκοι τὴν Ἔγριπον Ἰουλίου κ' ἡμέρα κυριακῆ.

Στοὺς ,αυοζ' ἐνίκησεν ὁ Μπαρμπαροῦσσος τὰ δωδεκάνησα.

Στοὺς ,ασοή ἔκαμεν ἀγάπην ὁ Σουλτὰν Μεεμέτης μὲ τοὺς Βενετζάνους. Τὸ αὐτὸ ἔτος Αὐγούστου κ' ἐπῆρεν ὁ Τοῦρκος τὰ νησιὰ Θιάκην καὶ Λόψιμον καὶ τὴν ἁγίαν Μαῦραν.

Στοὺς ,αυοθ' ἐπῆρεν ὁ Ἀχουμετ-μπασᾶς τὸ Ὀτροντος. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐπολέμησεν ὁ Μησελμπασίας τὴν Ῥόδον καὶ δὲν τὴν ἐπῆρεν.

Στοὺς ,αυπ' ἐπέθανεν ὁ σουλτὰν Μεεμέτης. Καὶ ἐπολέμησεν ὁ δούκας τῆς Καλαβρίας τὸ Ὀτροντο καὶ πῆρεν το.

Στοὺς ,αυσθ' ἐπῆρεν ὁ σουλτὰν Μπαγιαζήτης τὴν Ἔπακτον ἀπὸ τοὺς Βενετζάνους Αὐγούστου κθ'.

Στοὺς ,αφ' ἐπῆρεν ὁ ἄνωθεν τὴν Μεθώνην Αὐγούστου θ' καὶ τὴν Κορώνην ἀπὸ τοὺς Βενετζάνους.

Στοὺς ,αφις' ἐπῆρεν ὁ σουλτὰν Σελίμης τὸ Κάερον Ἰανουαρίου κθ' ἐπόθανε στὴν Πόλιν.

Στοὺς ,αφκ' ἐπῆρεν ὁ σουλτὰν Σαλαημάνης τὸ Μπελογράδι.

Στοὺς ,αφκθ' ἦλθεν ὁ ἄνωθεν στὴν Ῥόδο μὲ τὴν ἁρμάδαν του Ἰουνίου κς', καὶ στὰς ιζ' τοῦ Ἰουλίου ἡμέρα ἔκτη ἔδοσεν πόλεμον μὲ φωτιὰ καὶ ἄλλα πράματα. Καὶ εἰς τὰς δ' τοῦ Σεπτεμβρίου ἔδοσεν ὁμοίως πόλεμον, καὶ εὐγαλάν τους κακὰ ὄξω. Στὶς θ' ὁμοίως ἔδοσεν πόλεμον μὲ λουμπάρδες καὶ φωτιαὶ καὶ ἐμουντάραν ἀπάνω καὶ ἐγκρεμνίσασίν τους, καὶ ἐβάλαν φλάμουρα καὶ ἐσκοτώθησαν πολλοὶ Τοῦρκοι. Σεπτεμβρίου ιζ' καὶ πῆραν κακὴν ἡμέρα μὲ φωτιά. Στὶς κδ' ἔδοσεν μέγαν πόλεμον μὲ μίνες καὶ φωτιά, καὶ ἔσμιξε σπαθὶ μὲ σπαθί, καὶ κράτιξεν ὁ πόλεμος ὥραις ς', καὶ ἐπῆρεν καὶ τὸ μπελοβάρδιν τοῦ Σπάνια, καὶ κράτιξεν ὁ πόλεμος ὥραις δ', καὶ πάλιν τὸ ἐπῆραν καὶ εὐγαλάν τους ὄξω· καὶ σκοτώθησαν Τοῦρκοι χιλιάδες δ'. Ὀκτωβρίου ζ' ἔδοσεν ὁμοίως πόλεμον, καὶ ἀνέβησαν ἐπάνω καὶ εὐγαλάν τους ὄξω. Στὶς θ' ἔδοσαν ὁμοίως καὶ εὐγαλάν τους ὄξω. Στὶς ιζ' ἔδοσεν ὁμοίως πόλεμον εἰς τὴν πόρταν τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, καὶ ἀνέβησαν ἀπάνω στὸ μπελοβάρδιν καὶ ἐβάλαν φλάμουρα, καὶ ἐπολέμησαν σπαθὶν μὲ σπαθὶν ὅλη μέρα, καὶ εὐγαλάν τους ὄξω. Στὶς κδ' ἔδοσαν ὁμοίως πόλεμον στὴν Ὀβριακήν, καὶ ἐσκώτωσαν Τούρκους χιλιάδες ς'. Τῷ αὐτῷ μηνὶ κέ ἐκάμαν χαλασίαν καὶ ἐμπῆκαν πολλοὶ Τοῦρκοι, καὶ εὐγαλάν τους ὄξω κακῶς ἔχοντα. Τῷ αὐτῷ μηνὶ κθ', ἡμέρα, σαββάτω, ἐμπῆκαν μέσα στὸ μανδράκι, καὶ ὅσοι ἐμπῆκαν τόσοι ἐπομείναν. Δεκεμβρίου κέ ,αφκθ' ἐπαράδωκάν την τοῦ Τούρκου.

Στοὺς ,αφξ' ἐπῆραν τὴν Χίο.

Στοὺς ξθ' ἔγινη ἡ μάχη.

Στοὺς ,αφο' ἐπῆραν τὴν Κύπρον ὁ σουλτὰν Σελίμης τὴν Λευκοσίαν Σεπτεμβρίου κ'. Καὶ εἰς τοὺς ,αφοά ἔδωκαν μὲ τὸ θέλημάν τος τὴν Ἀμόχοστον Αὐγούστου κ'. Στοὺς ,αφοά ὀκτωβρίου ἡμέρα Κυριακὴ ἐβηστιρίσαν ἡ δύο ἁρμάδες. οἱ Τοῦρκοι μὲ κάτεργα τ' καὶ γαλιότες ρ' τῆς Μπαρμπαρίας, καὶ οἱ Χριστιανοὶ μὲ ρό, οἱ Βενετζάνοι, καὶ ς' χοντρά, καὶ ὁ ῥίγας μὲ τὸν Μάλταν καὶ τοῦ δούκα ξ', ἀπ' ὄξω ἀπὸ τοὺς Κουτζουλούρους, καὶ ἐκράτηξεν ὁ πόλεμος ὥραις γ', καὶ ἐνικῆσαν οἱ Χριστιανοὶ καὶ δὲν ἐγλύτωσαν παρὰ κη' τούρκικα κάτεργα μὲ γαλιότες ποῦ τὰ ἐπῆρεν ὁ Λούτζαλης καὶ ἔφυγεν».

ΤΑ ΕΝ ΤΩι ΕΤΕΡΩι ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩι

«1647 μηνὶ Φευρουαρίῳ 2. ἠδοῦ δάνω εἰσὲ θήμησιν, πῶς ἦταν πίνα μεγάλη, καὶ τὸ ψωμὶ ἐπήγαινε δίο ἀστλάνια[2] τὸ κυλό, καὶ ἦτο τρὶς χρόνι περασμένι ὁποῦ πολεμάτον ἡ Κρίτης ἀπὸ τάνομα ἔθνη, ἤγουν ἀπὸ τοὺς 1645, καὶ ἐπίγε καὶ ἐριδάρισε εἰς τὸ μέρος τὸν Χανίον εἰς τόπον λεγόμενον Γονία καὶ ἐδεκεῖ ἐπῆγε μὲ κάτεργα μπεϊλίτικα, παρπαρέσικα, πολίτικα ὅλα ἤτον 102, καὶ σάτκες 400 καὶ εἰσὲ δύο ἡμέρες ἔπιρε τὰ Θοδουροῦ μὲ δύο φορτέτζες, καὶ ἀποδεκεῖ ἐσυκόθη καὶ ἐπίγε ἀπόξο ἀπὸ τὰ Χανία καὶ ἔκαμε τρία μητιρίζα καὶ ἐπολέμα μέρα καὶ νύκτα, καὶ ἐχάλασε ὅλα τὰ παλάτια καὶ σπίτια πολλά. εἰσὲ 58 ἡμέρες ἐπαράδοσε τὸ κάστρο Αὐγούστου 10, καὶ εἰς τὶς δεκαπέντε ἤμπανε μέσα, καὶ ἔμινε τὸ μοναστίρι ἀζίμωτον[3].

1646 ἐπῆρε ἠτὸ Ῥέθεμνος τὸ ἄνωθεν.... εἰς ταῖς πέντε τοῦ Ἰανουαρίου τὴν ὥραν ὁποῦ φωτίζει ἔκαμε δύο μεγάλους συσμοὺς τοὺς ὁποίους ἐλέγαμεν πῶς θέλει νὰ χαθῇ ὁ κόσμος· καὶ ἤκανε καθημέραν συσμὸν ἕως δύο μήνες. Εἰς τὸ ἄνωθεν ἔτος ἔπεσε μεγάλη πανούκλα εἰς τὴν Κρίτην, καὶ ὕψε ἀπὸ τὴν μίαν μερὰν ἕως τὴν ἄλλην· τόσον ἐθέρισε τοὺς Τούρκους ὡσὰν Φράγκους καὶ Ῥομέους».

1 Ἐννοεῖ διὰ τούτου τὰ ὑπὸ Ἰσιδώρου τοῦ Μερκάτωρος κακοτέχνως γαλκευθέντα Ψευδοδεκρετάλια, ἐφ' ὧν ἡ παπωσύνη ἐδράζει τὴν κοσμοκρατορίαν αὐτῆς.

1 Γρόσια δηλαδή.

2 Τουτέστι τὸ μετόχιον τοῦ ὄρους Σινᾶ, ὅπερ μετὰ τὴν ἅλωσιν εἰς μωαμεθανικὸν σέβασμα μετεβλήθη, *Γουσοῦφ πασᾶ τζαμισὶ* καλούμενον.

Ι. ΣΑΚΚΕΛΙΩΝ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΞ ΑΘΗΝΩΝ

Τῇ 13ῃ Μαΐου.

Ὡραῖον πυροτέχνημα ἐφάνη πρό τινος, ἀγαπητὲ φίλε, ἐκ δυσμῶν, καὶ ὅστις δὲν τὸ εἶδε, ἔχασε βεβαίως. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδέποτε θὰ λείψωσιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου οἱ πυροτέχναι, θὰ τὸ ἐπανίδωμεν πάλιν καὶ ἴσως τελειοποιούμενον, μέχρις ὅτου καταντήσῃ καὶ αὐτὸ σύνηθές τι καὶ τετριμμένον ἢ τέλεον λησμονηθῇ. Καὶ ἀγνοῶ μὲν ποῦ θὰ φθάσωμεν οἱ ἐφευρόντες ἢ μᾶλλον οἱ ἐξαγαγόντες αὐτὸ ἐκ κονισαλέας τινὸς γωνίας τῆς βιβλιοθήκης των, δύναμαι ὅμως μεθ' ὅρκου νὰ σε βεβαιώσω, ὅτι δὲν θὰ φθάσωσιν ἐκεῖ ὅπου ἐλπίζουσιν.

Τὸ πυροτέχνημα τοῦτο καλεῖται ἑλληνικὴ γλῶσσα, *νεωτέρα ἑλληνικὴ γλῶσσα*, πρόκειται δὲ κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν πυροτεχνῶν νὰ μεταβληθῇ εἰς διαρκὲς καὶ σταθερὸν φῶς, πολὺ τοῦ ἀεριόφωτος καὶ τοῦ ἠλεκτρικοῦ ὑπέρτερον, καὶ νὰ διαχύσῃ τὰς ἀκτῖνας του εἰς πᾶσαν γωνίαν ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τοῦ κόσμου διὰ τῆς ἐπιστήμης διὰ τῆς πολιτικῆς διὰ τῶν γραμμάτων!

Ὡραῖον ὄνειρον μα τὸν ἥρεμον ὕπνον τῶν παιδίων, ἀλλ' ὄνειρον δυστυχῶς.

Ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὁ Θεὸς ἔσχε τὴν ἰδιοτροπίαν νὰ θαυματουργήσῃ ἄνωθεν τοῦ πύργου τῆς Βαβέλ, καὶ νὰ μεταβάλῃ ἕνα ἕκαστον τῶν κατοίκων του εἰς σχολάρχην νέας γλώσσης, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὁ Θεὸς ἔσχε τὴν ἰδιοτροπίαν ταύτην, ἥτις αὐτὸν πρὸ πάντων ἔζημίωσε, διότι τὸν ἠνάγκασε νὰ ἐκμάθῃ ὅλας τὰς γλώσσας διὰ νὰ ἐννοῇ τὰς εὐχὰς καὶ τὰς παρακλήσεις τῶν ἐπὶ γῆς τέκνων του, ἐκτὸς ἂν παραδεχθῶμεν, ὅτι τὴν γλωσσομάθειαν ἐπεδίωξεν ὡς μέσον, δι' οὗ νὰ διέρχηται εὐαρέστως τοὺς μακροὺς αἰῶνας, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τέλος οἱ σοφοὶ τοῦ κόσμου ὑπὸ τοῦ Μεφιστοφελοῦς ἐμπνεόμενοι ἐπεδίωξαν νὰ ἐκμηδενίσωσι τὸ θαῦμα ἐκεῖνο τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ἀνιδρύσεως ἑνὸς γλωσσολογικοῦ φάρου τόσον ὑψηλοῦ, ὥστε νὰ μὴ φοβῆται πλέον ὁ κόσμος τὸν κατακλυσμὸν τῶν γλωσσῶν, ἀλλ' ὑπ' αὐτοῦ καὶ μόνου νὰ ὁδηγῆται καὶ νὰ φωτίζηται. Ἀλλὰ τοῦ Μεφιστοφελοῦς αἱ ἐμπνεύσεις δὲν ἴσχυσαν πώποτε κατὰ τῆς παντοδυναμίας τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ ἐν τῷ πύργῳ τῆς Βαβὲλ δημιουργηθὲν πολύγλωσσον καθεστὼς διετηρήθη, καὶ θὰ διατηρῆται εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Διότι, καὶ ἂν ἀκόμη παραδεχθῶμεν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄλλος λόγος συνηγορῶν ὑπὲρ τούτου, τὸ νὰ λησμονήσωσιν — ὁ Θεὸς καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ πολλοί — ὅλας τὰς γλώσσας, ἃς διὰ διὰ τόσων μόχθων ἐξέμαθον καὶ ἐκαλλιέργησαν, ἵνα ἀφιερωθῶσιν εἰς μίαν καὶ μόνην οἱανδήποτε, τοῦτο νομίζομεν εἶνε λόγος ἱκανὸς νὰ πείσῃ ἕκαστον ὅτι αἱ διαβολικαὶ ἐμπνεύσεις οὐ κατισχύσωσιν οὐδὲ τὴν φορὰν ταύτην, καὶ ὅτι τὸ ὡραῖον ἐκ δυσμῶν πυροτέχνημα, ἀφοῦ διαγράψῃ καμπύλην ἐν τῷ οὐρανῷ, θὰ καταπέσῃ ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἐφ' ἧς θὰ

σχηματίσῃ διαρκῆ καὶ σταθερὰν τρύπαν... ἐκτὸς ἐὰν τύχῃ εἰς τὸ τέρμα του τὸ κῆτος τοῦ Ἰωνᾶ, ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ ὁποίου νὰ εὕρῃ μικρὸν καταφύγιον καὶ μεγάλας ἐλπίδας!

Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη τὸ ὡραῖον ὄνειρον ἐκπραγματοῦτο, φρονεῖς ἐν συνειδήσει, φίλε μου, ὅτι ἡ νεωτέρα Ἑλληνικὴ γλῶσσα θὰ ἐθεωρεῖτο ὡς τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς; Ἄφες κατὰ μέρος τὸν *πατριωτισμόν*, καὶ ἀποκρίθητί μοι ὡς εἰλικρινὴς ἄνθρωπος. Εὑρίσκεις ἐν τῇ γλώσσῃ ἡμῶν στοιχεῖα ἀρκετά, νὰ ἀναπληρώσωσιν ὅλας τὰς ἀνάγκας; Τὴν εὑρίσκεις ἑνὶ λόγῳ ἱκανὴν νὰ καταλάβῃ τὸν θρόνον, ὃν καὶ πᾶσα ἄλλη μὲ ἴσα ἂν οὐχὶ ἀνώτερα δικαιώματα — ἐκτὸς τοῦ τῆς εὐγενείας τῆς καταγωγῆς — δύναται ν' ἀντιποιηθῇ; Καὶ πρόσεξον πρὶν ἀποκριθῇς, διότι ἂν εἴπῃς τὸ *ναί*, οὐδὲν ἄλλο θὰ ἀποδείξῃς, ἢ ὅτι τὴν ἀγνοεῖς αὐτὴν τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν!

Ἐὰν θελήσω νά σοι ἐπιδείξω φιλοπατρίαν, δύναμαι αὐθωρεὶ νά σοι ἀπαγγείλω δέκα ἐνθουσιώδη ποιήματα, καὶ νὰ εἴπω τόσα περὶ τῶν προγόνων μας, ὅσα οὐδεὶς βεβαίως οὐδ' ἀγνοεῖ οὐδ' ἀρνεῖται. Ἀλλ' ἐὰν ἀπὸ τοῦ ἀστεροσκοπείου τοῦ παρελθόντος κατέλθω εἰς τὴν πεζὴν γῆν, ἐφ' ἧς ἡμεῖς οἱ σύγχρονοι Ἕλληνες περιπατοῦμεν, ὁμιλοῦμεν καὶ γράφομεν, θά σε βεβαιώσω, ὅτι ὅπως δὲν εἴμεθα εἰς κατάστασιν, νὰ θέσωμεν εἰς εὐρυτέραν κυκλοφορίαν τὰ χαρτονομίσματά μας, ἅτινα κατὰ πολὺ ὑπολείπονται τοῦ χρυσοῦ, οὕτω καὶ διὰ πλειοτέρους μάλιστα λόγους ἡ νεωτέρα Ἑλληνικὴ γλῶσσα, μὴ ἐλπίζουσα αὐτὴ εἰς ταχὺ ἰσοζύγιον, ὥστε νὰ ἰσοδυναμήσῃ πρὸς τὸν χρυσόν, δὲν εἶνε ἀπολύτως δυνατὸν ν' ἀνέλθῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἐφ' οὗ ἤρχισαν νὰ τὴν ὀνειροπολῶσι ἄνδρες καθ' ὅλα τὰ ἄλλα σοβαροὶ καὶ ὀρθόφρονες.

Διότι ἀκριβῶς εἰπεῖν γλῶσσαν δὲν ἠδυνήθημεν ἀκόμη νὰ σχηματίσωμεν ἐκ τῶν συντριμμάτων, ἅτινα ὅλοι συνάγομεν ἐκ τοῦ παρελθόντος. Διότι ὁ ἀρχιτέκτων, ὅστις ἐκ τῶν ἐρειπίων τοῦ Παρθενῶνος, τῶν Μεσαιωνικῶν ναῶν καὶ τῶν λημεριῶν θὰ ἐγείρῃ ὡραῖον ἀνάκτορον, δὲν ἐγεννήθη, φαίνεται, ἀκόμη, καὶ διότι τέλος τόσα γλωσσικὰ δάνεια συνομολογοῦμεν καθ' ἑκάστην καὶ τώρα ἀκόμη πρὸς τοὺς ξένους, ὥστε κωμικοὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν θὰ ἐφαινόμεθα, ἂν ἐπαρουσιαζόμεθα ἐξαίφνης ὡς μεγάλοι κεφαλαιοῦχοι, ἀναλαμβάνοντες νὰ δανείσωμεν εἰς τὴν παγκόσμιον ἐπιστήμην, φιλολογίαν καὶ τέχνην τοὺς ξεπεσμένους καϋμέδες μας!

Βλέπεις, φίλε μου; Διὰ νὰ ἐκφράσω ὅσον ἔδει ζωηρῶς τὴν ἰδέαν μου, κατέστρεψα ἕνα κλασικὸν παρακείμενον, καὶ ἐδανείσθην, κατὰ τὰ εἰθισμένα, ἕνα παληοκαϋμὲν ἐκεῖ ἐκ τῆς Τουρκικῆς! Καὶ ἔπειτα, λέγει, νὰ γείνῃ παγκόσμιος γλῶσσα ἡ νεοελληνική, διὰ νὰ συνεννοῆται ὁ κόσμος, καὶ νὰ ἀνταλάσσῃ τὰς ἰδέας του πρὸς τὸ καλὸν τῆς ἐπιστήμης!...

Ἡ νεοελληνική καὶ ποία εἶνε αὐτὴ ἡ νεοελληνική; Τὴν ἐμελέτησαν; τὴν ἐσπούδασαν; τὴν ὡμίλησαν; καὶ πρὸ πάντων τὴν ἔγραψάν ποτε; Καὶ δὲν εἶδον τότε, ὅτι στερεῖται ἡ πτωχὴ καὶ ... φορέματος, ἵνα καλύπτῃ τὰς γυμνὰς σάρκας της, καὶ ὅτι δανείζεται καὶ τὸ *ὑποκάμισον* ἔτι — ἐκτὸς ἂν τὸ θεωρῶσι καὶ τοῦτο Ἑλληνικὸν — ἐκ τῶν ξένων γλωσσῶν; Καὶ δὲν ᾐσθάνθησαν τὴν ὄρεξιν νὰ καταφάγωσι τοὺς δακτύλους των, ζητοῦντες μίαν ἀνύπαρκτον συνήθως κυριολεξίαν; Καὶ δὲν κατέστησαν τὰ χειρόγραφά των ἀληθινὰ κεντήματα, διορθοῦντες τὴν μίαν χυδαΐζουσαν λέξιν καὶ ξύοντες τὴν ἄλλην, τὴν σχολαστικίζουσαν; Καὶ δὲν ἐσυνθηκολόγησαν τέλος μὲ τὴν φιλολογικὴν των συνείδησιν, ἀποφασίζοντες νὰ γράψωσι τὰς ἰδέας των, ὅπως ἔρχονται, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον Γαλλιστὶ ἢ Γερμανιστὶ ἢ καὶ Τουρκιστὶ συντεταγμένας καὶ εἰς γλῶσσαν πολυποίκιλον, σύμμιγῆ μὲ ξένας καὶ Ἑλληνικὰς κατειργασμένας καὶ ἀκατεργάστους;

Δὲν ἀρνοῦμαι καὶ ἐγὼ φίλε μου, ὅτι ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ πραγματωθῇ τὸ ὡραῖον τοῦτο ὄνειρον, ἡ σύγχρονος Ἑλλὰς θὰ κατῆγε νίκην παρομοίαν πρὸς τὰς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἢ καὶ πολὺ τούτων ὑπερτέραν, καθότι θὰ ἦτο νίκη τοῦ πνεύματος, εἰρηνική, ἀναίμακτος· ἀλλὰ δὲν πρέπει καὶ σὺ νὰ ἀρνηθῇς, ὅτι ἂν φίλοι σού τινες ἐν Βερολίνῳ λ. χ. σὲ ἐπρότεινον ὡς ὑποψήφιον αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας, καὶ εἰργάζοντο μάλιστα μετὰ ζήλου ὑπὲρ τῆς ὑποψηφιότητός σου, πολὺ κακὴν ὑπηρεσίαν θά σοι προσέφερον. Ὅλος ὁ κόσμος θὰ ἐγέλα διὰ λογαριασμόν σου.

Καὶ οἱ σοβαροὶ καὶ οἱ λόγιοι ἄνδρες τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ ἄκουσμα τῆς ἰδέας ταύτης, εἰς τὴν θέαν τοῦ πυροτεχνήματος, ἔπρεπε νὰ ἐγερθῶσι, καὶ νὰ εἴπωσιν· Ἀπατᾶσθε, κύριοι! Ἡ νεωτέρα Ἑλληνικὴ γλῶσσα δὲν εἶνε ἱκανή, — καὶ θὰ παρέλθῃ πολὺς χρόνος, μέχρις ὅτου καταστῇ τοιαύτη — δὲν εἶνε ἱκανὴ ἀκόμη νὰ παράσχῃ παρομοίας ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἐπιστήμην. Τὴν γνωρίζομεν καλῶς ἡμεῖς, ὧν οἱ πλεῖστοι οὐδεμίαν γραμμὴν κατωρθώσαμεν ἔτι νὰ χαράξωμεν. Τὴν γνωρίζομεν καλῶς καὶ ὅσοι ἐχαράξαμεν γραμμάς τινας, ὄχι πάντοτε ὀρθάς.... Εἶνε λαβύρινθος, εἰς ὅν, ἵνα προχωρήσῃ τις μέχρι τοῦ μέσου τοῦ δρόμου, δέον ν' ἀφιερώσῃ τὸ ἥμισυ τῆς ζωῆς του, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ δὲν θὰ ἐπαρκέσῃ διὰ τὰς ἐπιστήμας, ἃς θέλετε νὰ ἐξυπηρετήσῃ ἔπειτα. Δὲν ἔχομεν ἀκόμη γλῶσσαν συμπαγῆ, συστηματοποιημένην καὶ διαυγῆ ὡς ὁ κρύσταλλος, δι' οὗ οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἔβλεπον αὐτοί, καὶ καθίστων ὁρατὰς καὶ εἰς τοὺς ἄλλους τὰς μεγάλας γνώσεις καὶ τὰς ἐρεύνας τῆς σοφίας των. Αὐτὴ εἶνε ἡ ἀλήθεια, κύριοι, πρὸς τὸ παρόν. Οἰκονομήθητε μὲ τὰς ξένας γλώσσας, ὅσον δύνασθε, ὅπως ἐξοικονομούμεθα καὶ ἡμεῖς μὲ αὐτάς. Ἄλλως... ἂν βιάζησθε... ἀπευθύνθητε πρὸς τοὺς κατασκευαστὰς παγκοσμίων γλωσσῶν. Ὁ κ. Βολαποὺκ εἶνε πρόθυμος νὰ σᾶς προσφέρῃ τὴν ἰδικήν του!

*

Ἂν σὲ παρέσυρα, φίλε μου, ὑπὲρ τὸ δέον ἴσως εἰς τοιοῦτον ζήτημα, τοῦτο σημαίνει, ὅτι κατέχομαι σήμερον ὑπὸ οἴστρου φιλολογικοῦ! Ἀπόδειξις, ὅτι ἐπὶ ὥρας φυλλομετρῶ κομψότατον τόμον, τοὺς *Χειμωνάνθους* τοῦ κ. Πολέμη, δι' ὃν εὑρίσκω, ὅτι ἰσχύει τὸ ῥητόν· «οἵα ἡ μορφή, τοιάδε καὶ ἡ ψυχή». Τὸ *δι' ὃν* ἐννοεῖται, ὅτι ἀναφέρεται εἰς τὸν τόμον, διότι οἱ ποιηταὶ κατὰ γενικὸν κανόνα ὀφείλουσι νὰ ἔχωσι πάντοτε ὡραίαν ψυχήν, ἀλλὰ αἱ μορφαί των, μὴ ἐξαιρουμένης καὶ τῆς τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος, καθυστεροῦσιν ἐνίοτε. Καίτοι δὲ ἔχω λόγους νὰ ἦμαι δυσηρεστημένος κατὰ τοῦ κ. Πολέμη, διότι μοι ἀφιέρωσε τὴν *Μάγισσαν* του, ἐνῷ εἰς τὸν κ. Σουρῆν, καίτοι ἔγγαμον, ἀφιεροῖ τὴν *Κόρην τῆς Μαγίσσης* του, τοῦτο δὲν με κωλύει, νὰ εὑρίσκω εἰς ἑκάστην σελίδα τῆς συλλογῆς του τόσην χάριν καὶ κομψότητα καὶ πάθος γλυκύ, ἐρωτικόν, ὥστε νὰ ἐνθυμηθῶ τὴν νεανικήν μου ἡλικίαν καὶ ἐγώ, νὰ λησμονήσω δὲ καὶ ποιητὴν καὶ ποιήματα. Ἄλλως τε τί νὰ εἴπῃ τις περὶ τῆς ποιήσεως τοῦ κ. Πολέμη; Ὅτι τὴν θαυμάζει; Ὄχι. Ὅτι θὰ τὴν μελετήσῃ διὰ νὰ τὴν κρίνῃ βραδύτερον; Ὄχι. Ὅτι τὴν ἀγαπᾷ; Μάλιστα. Αὐτὴ εἶνε ἡ λέξις. Ὅπως ἀγαπᾷ αἰωνίως ὁ ποιητής, οὕτω καθιστᾷ ἀγαπητὴν τὴν ἐρωτύλην μοῦσάν του. Γίνεσαι ὀνειροπόλος καὶ ἀμύσταξ ἔφηβος πλησίον της, καὶ αἰσθάνεσαι παλμούς, τοὺς ὁποίους κάπου νὰ ἐγνώρισες. Ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν *Χειμωνάνθων*, ἂν μὲν εἶσαι γέρων... ἀλλ' ἂς μὴ ἐγγίσωσιν οἱ γέροντες βιβλίον, ἀναμιμνῆσκον αὐτοῖς περασμένα μεγαλεῖα... καὶ διηγῶντάς τα νὰ κλαῖς!».. Ἂν μὲν εἶσαι νέος, εὑρίσκεις εἰς στίχους, ῥέοντας ἠρέμα καὶ ἄνευ θορύβου ἀπὸ διαυγεστάτης πηγῆς, ὅλας τὰς συγκινήσεις, ἃς αἰσθάνεσαι, ἀλλ' ἀδυνατεῖς σὺ νὰ ἐκφράσῃς. Καὶ λέγεις· μὴ τοὺς ἔγραψα ἐγὼ τὴν νύκτα, ὅτε ἐν ὀνείρῳ παρηκολούθουν τὸ ὅραμα ἐκεῖνο τὸ προσφιλές; Ἂν δὲ εἶσαι πρώην νέος — ἡ καθ' ἡλικίας διαίρεσις ἰσχύει καὶ διὰ τὰς κυρίας — ἐπανευρίσκεις τόσον ζωντανὰς τῆς χθὲς τὰς ἀναμνήσεις, ὥστε γίνεσαι πάλιν νέος πρὸς στιγμήν. Ἀντὶ *Χειμωνάνθων* ἔπρεπε νὰ ἐπιγράψῃ τὸ βιβλίον του ὁ κ. Πολέμης μὲ ἓν ἀπὸ τὰ μυρία ἐκεῖνα ὀνόματα, δι' ὧν ἐξαίρουσι τὰ ἐπανορθωτικὰ τῆς νεότητος οἱ φαρμακοποιοί, καὶ θὰ ἦτο εἰλικρινέστερος ἐκείνων.

Ἡ πρώτη του ἀρετή, ἀφοῦ ἡ ἀγάπη τὸν ἐμπνέει, εἶνε ἡ τρυφερότης. Ἀντὶ νὰ ἵπταται ὑψηλὰ μὲ κίνδυνον νὰ πέσῃ, ἀνήρτησε ἀπὸ ἀνθισμένης ἀμυγδαλῆς κρεμαστὴν αἰώραν, καὶ λικνίζεται διαγράφων ὑπὸ τὴν δροσερὰν σκιάν της καμπύλας τοὺς στίχους του. Ἐκεῖθεν ψάλλει ἀδιακρίτως — ὁ ἄπιστος! — ξανθὰς καὶ μελαχροινὰς ἢ χαρίεντα παραμύθια, ἅτινα τῷ διηγήθη ἡ μάμμη του, ὅτε ἦτο παιδίον, ἢ κάπου ἀνέγνωσε· καὶ τί ἄλλο νὰ προσθέσω διὰ τὸν προσφιλῆ τῆς *Ἑβδομάδος* συνεργάτην, ὃν τόσον καλῶς γνωρίζεις καὶ σύ, φίλε μου, καὶ πᾶς ἄλλος;

Ἰμῶ.

ΛΙΓΗ ΠΟΥ ΕΙΝΕ Η ΧΑΡΑ

Γλυκαίνει ἡ ἄνοιξι σιγὰ τὸ κρύο τοῦ χειμῶνα,
Καὶ λυώνει τ' ἀσπροσέντονο ὁποῦ τὴ γῆ σκεπάζει,
Δίνει ζωή, δίνει ἐμμορφιὰ στὰ παγωμένα δένδρα,
Καὶ τὰ ποτάμια ξεκινοῦν καὶ βγάζει ἡ γῆ χορτάρι.
Σκορποῦν τὰ μαῦρα σύγνεφα κι' ἀνοίγουν τὰ οὐράνια,
Καὶ φαίνεται ὁ οὐρανὸς σὰν πεϱουζὲς γαλάζιος,
Γελοῦνε ὅλα τὰ πουλιά, στοὺς κάμπους κελαϊδᾶνε,
Καὶ χαίρονται, ποῦ γλύτωσαν ἀπ' τοῦ βορειὰ τὰ νύχια.
Πέφτουν χονδραὶς σταλαγματιαὶς ἀπ' τἄξερα κλωνάρια,
Καὶ σὰν διαμάντια λάμπουνε στοῦ ἥλιου τῆς ἀχτίδες·
Βλέπεις τὴ γῆ καὶ ντύνεται τὴν πράσινη στολή της,
Φαίνονται κάπου στὸ βουνὸ καὶ χιόνια, σ' ἂν φτιασίδια,
Ποῦ ἔβαλε νὰ στολισθῇ καὶ ὄμμορφη νὰ γείνῃ.

*

Γλυκαίνει ἡ ἄνοιξι καϋμοὺς καὶ βάσανα καὶ πίκραις,
Καὶ στὴν καρδιὰ αἰσθάνεται ὁ ἄνθρωπος ἐλπίδα,
Δὲν ξεύρει γιατὶ χαίρεται, δὲ ξεύρει γιατὶ ἐλπίζει.

*

Τέτοια ἐλπίδα καὶ χαρὰ στὰ στήθεια μου 'χτυποῦσε,
Κ' ἔβλεπα γύρω μ' ἄνοιξι, τοῦ ἥλιου τῆς ἀχτίδες,
Κι' ἀπὸ τὰ δένδρα ποὔπεφταν χονδρά, χονδρά, διαμάντια·
Κ' ἔχαιρα... ὅταν ἔξαφνα ἀκούω ψαλμῳδίαις·
Γυρίζω, βλέπω, τί νὰ ἰδῶ... ἕνα νεκρὸ περνᾶνε...

*

Μεγάλη 'ς ἂν νὰ ἤτανε καὶ μένα ἡ χαρά μου,
Καὶ πέρασε ἕνα σύγνεφο νά μου τήνε σκεπάσῃ.

(Κατὰ τὸ Ρωσσικόν).

Α. Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Τοῦ *Ἄμλετ* ἡ μετάφρασις δὲν εἶνε ἀσύνηθές τι παρ' ἡμῖν, ὅπως οὐδ' εὔκολον εἶνε. Πολλοὶ ἀπεπειράθησαν νὰ μεταφράσωσιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν τὸ ἀριστούργημα τοῦτο τοῦ μεγάλου τραγικοῦ, ἀλλ' ὀλίγοι ὁμολογουμένως ἐπέτυχον ὁπωσδήποτε.

Δημοσιεύοντες ἤδη τὸ κατωτέρω ἀπόσπασμα ἐκ τῆς μεταφράσεως τοῦ γνωστοῦ καὶ δι' ἄλλας ἐπὶ Σαιξπηρείων ἔργων ἐπιτυχίας του κ. Μ. Δαμιράλη, εὐχόμεθα ἐν ταύτῃ νὰ εὕρῃ τέλος ἡ Ἑλληνικὴ σκηνὴ τὸν *Ἄμλετ* αὐτῆς.

ΑΜΛΕΤ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΕΚ ΤΗΣ Α' ΠΡΑΞΕΩΣ

(Ὁ **Βασιλεὺς** βλέπων τὸν **Ἄμλετ** περίλυπον λέγει αὐτῷ).

ΒΑΣΙΛΕΥΣ

Τί συμβαίνει, διὰ τί καλύπτουσι διαρκῶς τὸ πρόσωπόν σου νέφη;

ΑΜΛΕΤ

Ὄχι, βασιλεῦ, εἶμαι πάρα πολὺ εἰς τὸν ἥλιον.

ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ

Ἀπόβαλε, καλὲ Ἄμλετ, τὴν σκυθρωπήν σου ὄψιν, καὶ φιλικὸν στρέψον βλέμμα πρὸς τὸν βασιλέα. Μὴ ζητεῖς ἐν τῇ κόνει τὸν εὐγενῆ πατέρα σου, διὰ τῶν ἀείποτε πρὸς τὴν γῆν νευόντων βλεφάρων σου. Τὸ ἠξεύρεις· εἶνε κοινὸν «Πᾶν ὅ,τι ζῇ ἀποθνήσκει, μεταβαῖνον διὰ τοῦ βίου εἰς τὴν αἰωνιότητα».

ΑΜΛΕΤ

Ναί, Κυρία, εἶνε κοινόν.

ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ

Ἀφοῦ λοιπὸν εἶνε κοινόν, διὰ τί σοι φαίνεται παράδοξον;

ΑΜΛΕΤ

Φαίνεται, Κυρία; Ὄχι· εἶνε. Ἐγὼ δὲν δὲν εἰξεύρω τὸ *φαίνεται*. Οὔτε ἡ μέλαινα περιβολή μου, καλή μου μῆτερ, οὔτε τὰ συνήθη πένθιμα φορέματα, οὔτε οἱ σφοδροὶ στεναγμοὶ βεβιασμένης ἀναπνοῆς, ὄχι, οὔτε τῶν δακρύων τὸ ἄφθονον ῥεῦμα, οὔτε τοῦ προσώπου ἡ περίλυπος ἔκφρασις, οὔτε τὰ σύμβολα, οἱ τρόποι καὶ οἱ τύποι τῆς λύπης δύναται νά με παραστήσωσιν ἀκριβῶς. Ταῦτα τῷ ὄντι φαίνονται, διότι εἶνε πράξεις, ἃς δύναταί τις νὰ ὑποκριθῇ. Ἀλλ' ἔχω ἐν ἐμοὶ τὸ ὑπέρτερον πάσης ἐπιδείξεως. Πάντα ταῦτα εἶνε κοσμήματα καὶ ἐνδύματα τῆς θλίψεως.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ

Εἶνε γλυκὺ καὶ τιμᾷ τὸν χαρακτῆρά σου νὰ ἐπιτελῇς πρὸς τὸν πατέρα σου τὰ θλιβερὰ ταῦτα καθήκοντα. Ἀλλὰ πρέπει νὰ μάθῃς, ὅτι καὶ ὁ πατήρ σου ἀπώλεσε πατέρα, καὶ ἐκεῖνος τὸν ἰδικόν του, καὶ ὅτι ὁ ἐπιζῶν ὑποχρεοῦται ὑπὸ τοῦ υἱϊκοῦ χρέους, νὰ ἐπιτελῇ ἐπί τινα χρόνον τὰ ἐπικήδεια καθήκοντα, καὶ νὰ φυλάττῃ τὸ νόμιμον πένθος· ἀλλὰ νὰ ἐμμένῃ ἰσχυρογνωμόνως ἐν τῇ λύπῃ εἶνε ἐπιμονὴ ἀσεβής, δὲν εἶνε λύπη ἀνδρική· δεικνύει θέλημα ἀποθρασυνόμενον πρὸς τὸν οὐρανόν, καρδίαν ἀτείχιστον, πνεῦμα ἥκιστα καρτερικόν, διάνοιαν ἀφελῆ καὶ ἀσυγκρότητον, διότι, ἀφοῦ γινώσκομεν, ὅτι οὕτω δέον νὰ γείνῃ, καὶ ὅτι εἶνε κοινόν, ὅπως τὸ κοινότατον πρᾶγμα, ὅπερ ὑποπίπτει εἰς τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν, διὰ τί παιδαριωδῶς ἀνθιστάμενοι νὰ βαρυαλγῶμεν ἐν αὐτῷ; Ἐντροπή! Εἶνε ἁμάρτημα εἰς τὸν οὐρανόν, ἁμάρτημα εἰς τὸν νεκρόν, ἁμάρτημα εἰς τὴν φύσιν, ἀτοπώτατον δὲ ἐνώπιον τοῦ ὀρθοῦ λόγου, οὗτινος καθολικὸν δίδαγμα εἶνε ὁ τῶν πατέρων θάνατος, καὶ ὅστις, ἀπὸ τοῦ πρώτου νεκροῦ μέχρι τοῦ σήμερον τελευτήσαντος ἀναφωνεῖ· «Οὕτω δέον νὰ γείνῃ». Ἀπόβαλε, σὲ παρακαλῶ, τὴν ἀνωφελῆ ταύτην λύπην καὶ θεώρει με ὡς πατέρα, διότι δέον νὰ μάθῃ ὁ κόσμος, ὅτι εἶσαι ὁ ἄμεσος τοῦ θρόνου διάδοχος, καὶ ὅτι τρέφω πρός σε στοργὴν τοιαύτην, οἵαν ὁ φιλοστοργώτατος πατὴρ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱόν. Ὡς πρὸς δὲ τὸν σκοπόν σου τοῦ νὰ ἐπανέλθῃς εἰς τὸ ἐν Βιττεμβέργῃ Πανεπιστήμιον, οὗτος ἀντίκειται ὅλως εἰς τὰς ἐπιθυμίας ἡμῶν, καὶ σὲ ἱκετεύομεν, συναίνεσον νὰ μείνῃς ἐδῶ, ἀπολαύων τοῦ γαληνίου καὶ παρηγόρου βλέμματος τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν, ὁ πρώτιστος τῶν αὐλικῶν μας ἀνεψιὸς καὶ υἱός μας.

ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ

Ἂς μὴ ἀποβῶσι μάταιαι αἱ παρακλήσεις τῆς μητρός σου, Ἄμλετ. Μεῖνε, σὲ παρακαλῶ, μὲ ἡμᾶς, μὴ ὑπάγῃς εἰς Βιττεμβέργην.

ΑΜΛΕΤ

Θὰ πράξω ὅ,τι δυνατόν, ἵνα σᾶς ὑπακούσω, Κυρία.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ

Ἰδοὺ ἀξιαγάπητος καὶ ὡραία ἀπάντησις. Ἔσο ἐν Δανίᾳ οἷος καὶ ἐγώ. Ἐλθέ, Κυρία. Ἡ εὐγενὴς αὕτη καὶ ἀβίαστος τοῦ Ἄμλετ συναίνεσις φαιδρύνει τὴν καρδίαν μου. Πρὸς τιμὴν τούτου δὲν θὰ σπείσῃ μόνον εὐθύμως ἡ Δανία σήμερον, ἀλλὰ τὸ μέγα τηλεβόλον θ' ἀντηχήσῃ εἰς τὰ νέφη, καὶ πρὸς τὰς βασιλικὰς προπόσεις θ' ἀντιβοήσῃ ὁ οὐρανός, ἐπαναλαμβάνων τοὺς ἐπιγείους κεραυνούς. Ἄγωμεν.

(Ἐξέρχονται πάντες ἐκτὸς τοῦ **Ἄμλετ**).

ΑΜΛΕΤ

Ὢ εἴθε νὰ ἐτήκετο, νὰ διελύετο καὶ εἰς δρόσον νὰ μετεβάλλετο ἡ ὑπεράγαν στερεὰ αὕτη σάρξ! ἢ νὰ μὴ εἶχε θεσπίσῃ ὁ αἰώνιος τὸν κατὰ τῆς αὐτοχειρίας νόμον! Ὢ θεέ, θεέ! πόσον ὀχληρά, ἕωλα, ταπεινὰ καὶ ἀνωφελῆ μοι φαίνονται τὰ τοῦ κόσμου τούτου! Ἐς κόρακας! Εἶνε γῆ κεχερσωμένη, ἐν ᾗ ἄγρια φύονται χόρτα, κατέχουσι δ' αὐτὴν μόνον πράγματα σαπρὰ καὶ φύσει εὐτελῆ. Εἰς τοῦτο ν' ἀπολήξῃ! Μόλις δύο μηνῶν νεκρός! Ὄχι, ὄχι, οὐδὲ τόσον οὔτε δύο. Βασιλεὺς τόσον ἐξαίρετος, ὅστις συγκρινόμενος πρὸς τοῦτον ἦτο ὡς Ὑπερίων πρὸς Σάτυρον! Τόσον δὲ ἠγάπα τὴν μητέρα μου, ὥστε καὶ αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς ἀνέμους τοῦ οὐρανοῦ ἠδύνατο νὰ διατάξῃ νὰ μὴ προσβάλλωσι βιαίως τὸ πρόσωπον αὐτῆς! Γῆ καὶ οὐρανέ! Νὰ τὰ ἀνακαλέσω εἰς τὴν μνήμην; Τόσον δὲ σφιγκτὰ προσεκολλᾶτο πρὸς αὐτὸν ἐκείνη, ὥστε ἐνόμιζέ τις, ὅτι ἡ ὄρεξις ηὐξάνετο διὰ τῆς τροφῆς· καὶ ὅμως, ἐντὸς ἑνὸς μηνός. ...— Ἂς μὴ τὰ συλλογίζωμαι. Ἀστασία, γυνὴ ἔπρεπε νὰ καλῆσαι! — Πρὶν ἢ παλαιωθῶσι τὰ ὑποδήματα, μεθ' ὧν προέπεμψε τὸ λείψανον τοῦ ἀτυχοῦς πατρός μου, ὡς Νιόβη, ὅλη δάκρυα, αὐτή, ναὶ αὐτὴ ἡ ἰδία — ὢ θεέ, καὶ κτῆνος λογικοῦ στερούμενον ἤθελε θρηνήσῃ πλειότερον χρόνον — συνεζεύχθη τὸν θεῖόν μου, τὸν ἀδελφὸν τοῦ πατρός μου, ὅστις ὅμως ἔχει τόσην ἀνομοιότητα πρὸς τὸν πατέρα μου, ὅσην ἐγὼ πρὸς τὸν Ἡρακλέα. Ἐντὸς ἑνὸς μηνὸς πρὶν ἢ ἔτι ἡ ἁλμυρὰ ὑγρότης τῶν ἀνοσιωτάτων αὐτῆς δακρύων καταλίπῃ τὸ ἐρύθημα τῶν πεφλογωμένων ὀφθαλμῶν της ἦλθεν εἰς γάμον! Ὢ πονηροτάτη ὁρμή! Νὰ σπεύσῃ μετὰ τοσαύτης προθυμίας εἰς μιαρὰν καὶ ἀνόσιον κλίνην! Δὲν εἶνε καλόν, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἀποβῇ τοῦτο εἰς καλόν· ἀλλά, σπαράχθητι, καρδία μου, διότι ἡ γλῶσσα πρέπει νὰ σιωπήσῃ.

Εἰς τὸν ἀναχωροῦντα **Λαέρτην** ὁ **Πολώνιος** δίδει τὰς ἑξῆς συμβουλάς·

«Μὴ ἔκφραζε τὰς σκέψεις σου, μὴ ἐκ-
»τέλει ἀπερίσκεπτα διανοήματα. Φίλους
»δεδοκιμασμένους προσκόλλα εἰς τὴν καρ-
»δίαν σου διὰ χαλυβδίνων ἀγκίστρων,
»ἀλλὰ μὴ ἄμβλυνε τὸ τῆς φιλίας αἴσθη-
»μα, δεχόμενος καὶ περιέπων πάντα νεο-
»φανῆ καὶ ἀδοκίμαστον ἑταῖρον. Ἀπό-
»φευγε τὰς ἔριδας, ἀλλ' ἂν ποτε ἐρίσῃς,
»φέρε αὐτὴν οὕτως, ὥστε νὰ φυλάττη-
»ται ἀπό σου ὁ ἐχθρός. Ἄκουε πολλά,
»καὶ λάλει ὀλίγα. Ἄκουε τὴν γνώμην
»τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἔσο φειδωλὸς εἰς τὰς
»κρίσεις σου. Τὸ ἔνδυμά σου ἔστω ἀνά-
»λογον πρὸς τὰ χρηματικά σου μέσα,
»πλούσιον, ἄνευ ἐπιδείξεως, διότι τὸ ἔν-

»δυμα δεικνύει συχνὰ τὸν ἄνδρα. Ἐν »Γαλλίᾳ δὲ οἱ εὐγενεῖς καὶ οἱ τῆς ὑψη»λῆς περιωπῆς εἶνε ὡς πρὸς τοῦτο τύποι »κομψότητος καὶ φιλοκαλίας. Οὔτε νὰ »δανείζῃς, οὔτε νὰ δανείζεσαι, διότι τὸ »δάνειον ἐπιφέρει τὴν ἀπώλειαν τοῦ τε »χρήματος καὶ τοῦ φίλου, καὶ τὸ δανεί»ζεσθαι ἀμβλύνει τὴν αἰχμὴν τῆς οἰκο»νομίας. Πρὸ πάντων δὲ τοῦτο· Ἔσο »πιστὸς πρός σε αὐτόν, καὶ τότε ἔπε»ται κατ' ἀνάγκην, ὅπως μετὰ τὴν ἡ»μέραν ἕπεται ἡ νύξ, ὅτι πρὸς οὐδένα »θὰ εἶσαι δόλιος».

(Ὅταν δὲ ὁ **Ἄμλετ** βλέπει κατὰ πρῶτον τὸ φάσμα ἀναφωνεῖ).

«Βοήθειά μου ἄγγελοι καὶ λειτουργοὶ τοῦ Ὑψίστου! Εἴτε ἀγαθοποιόν, εἴτε κακὸν πνεῦμα εἶσαι, εἴτε καλὰ εἴτε κακὰ διανοεῖσαι, ἐμφανίζεσαι ὑπὸ μορφὴν τόσον ἀμφίβολον, ὥστε θὰ λαλήσω πρός σε. Θά σε ὀνομάσω Ἄμλετ, βασιλέα, πατέρα, ἄνακτα τῆς Δανίας. Ὦ ἀποκρίθητι, μή με ἀφίνῃς νὰ σπαράττωμαι ἐν ἀγνοίᾳ, ἀλλ' εἰπέ, διὰ τί τὰ ἐξαγιασθέντα καὶ ἐν θανάτῳ διαφυλαχθέντα ὀστᾶ σου διέρρηξαν τὰ σάβανα αὐτῶν; Διὰ τί ὁ τάφος, ἐν ᾧ σε εἴδομεν ἐνταφιασθέντα ἐν εἰρήνῃ ἤνοιξε τὰς βαρείας μαρμαρίνας σιαγόνας του, ἵνα σε ἀνατινάξῃ πάλιν ἐπὶ τῆς γῆς; Τί σημαίνει τοῦτο; Πῶς σύ, σῶμα νεκρόν, ἐπαναβλέπεις πάνοπλον τὴν λάμψιν τῆς σελήνης, καθιστὰν τὴν νύκτα εἰδεχθῆ, ἡμῶν δὲ τῶν παιγνίων τῆς φύσεως, νὰ ταράττῃς οὕτω φοβερῶς τὰς φρένας διὰ σκέψεων ὑπερτέρων τῆς ἡμετέρας ψυχῆς; Πρὸς τί ταῦτα;

ΤΟ ΦΑΣΜΑ

Εἶμαι τὸ πνεῦμα τοῦ πατρός σου, καταδεδικασμένον ἐπί τινα χρόνον νὰ πλανῶμαι τὴν νύκτα, νὰ ἐγκλείωμαι δὲ ἐντὸς τῶν φλογῶν, καὶ νὰ νηστεύω τὴν ἡμέραν, ἕως ὅτου καῶσι καὶ ἐξαγνισθῶσι τὰ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἐπιγείου βίου μου διαπραχθέντα μυσαρὰ ἐγκλήματα. Ἂν δέν μοι ἦτο ἀπηγορευμένον ν' ἀποκαλύψω τὰ μυστικὰ τῆς φυλακῆς μου, θά σοι ἀνεκοίνουν εἴδησιν, ἧς καὶ ἡ μᾶλλον ἀσήμαντος λέξις ἤθελε σπαράξῃ τὴν καρδίαν σου, πήξῃ τὸ νεανικόν σου αἷμα, ἐκτινάξῃ ὡς ἀστέρας τοὺς ὀφθαλμούς σου ἐκ τῆς σφαίρας αὐτῶν, διαχωρίσῃ τοὺς συνεστραμμένους καὶ συνδεδεμένους βοστρύχους σου, καὶ ἀνορθώσῃ ἑκάστην τρίχα τῆς κεφαλῆς σου, ὡς ὀρθοῦνται αἱ ἄκανθαι παρωργισμένης ὕστριγγος. Ἀλλὰ τὰ καταχθόνια ταῦτα μυστήρια δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀκούσῃ ἀνθρώπινον οὖς. Ἄκουσον! ἄκουσον, ἂν ποτε ἠγάπησας τὸν προσφιλῆ σου πατέρα.

ΑΜΛΕΤ

Ὦ Θεέ!

ΤΟ ΦΑΣΜΑ

Ἐκδίκησον τὸν βδελυρὸν καὶ ἀνοσιώτατον φόνον του.

ΑΜΛΕΤ

Φόνον!

ΤΟ ΦΑΣΜΑ

Φόνον βδελυρώτατον· καὶ τοιοῦτος μὲν πᾶς φόνος εἶνε, ἀλλ' οὗτος εἶνε ἀνήκουστος καὶ ὅλως παρὰ φύσιν.

ΑΜΛΕΤ

Σπεῦσον, ἀνακοίνωσόν μοι αὐτόν, ἵνα μὲ πτέρυγας ταχείας ὡς ἡ φαντασία ἢ ὡς αἱ ἐρωτικαὶ σκέψεις πετάξω εἰς τὴν ἐκδίκησίν μου.

ΤΟ ΦΑΣΜΑ

Πρόθυμόν σέ βλέπω. Θὰ ἦσο δὲ ἀδρανέστερος καὶ τοῦ παχέως χόρτου, ὅπερ σήπεται ἀδρανῶς ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τῆς Λήθης, ἂν τοῦτο δέν σε συνεκίνει! Ἄκουσον τώρα, Ἄμλετ. Διεδόθη, ὅτι καθ' ἣν στιγμὴν ἐκοιμᾶμην ἐν τῷ κήπῳ μου, ἐδήχθην ὑπὸ ὄφεως, οὗτω δὲ ἅπασα ἡ Δανία ἠπατήθη ἐκ τῆς ψευδοῦς ταύτης περὶ τοῦ θανάτου μου φήμης. Πλὴν μάθε, γενναῖε νεανία, ὅτι ὁ ὄφις ἐκεῖνος ὁ διὰ τοῦ δήγματός του θανατώσας τὸν πατέρα σου, φέρει τώρα τὸ στέμμα του.

ΑΜΛΕΤ

Ὦ, προφητική μου ψυχή! Ὁ θεῖός μου;

ΤΟ ΦΑΣΜΑ

Ναί, ὁ μοιχός, τὸ ἀνόσιον ἐκεῖνο τέρας, διὰ τῆς γοητείας τοῦ πνεύματός του, διὰ δολίων φυσικῶν χαρισμάτων — κατηραμένον πνεῦμα καὶ χαρίσματα, τὰ ἔχοντα τὴν δύναμιν τοῦ ἀποπλανᾶν οὕτω—παρέσυρεν εἰς τὴν αἰσχρὰν ἐπιθυμίαν του τὴν θέλησιν τῆς τόσον ἐναρέτου φαινομένης βασιλίσσης μου.— Ὁποία κατάπτωσις, ὦ Ἄμλετ! Ἀπ' ἐμοῦ, οὗτινος ὁ ἔρως ἦτο τόσον ἀξιοπρεπής, ὥστε συνεβάδιζε πάντοτε μετὰ τοῦ ὅρκου, ὃν ὤμοσα αὐτῇ κατὰ τὸν γάμον, νὰ κατέλθῃ ἐπὶ τοῦ ἀθλίου ἐκείνου, οὗτινος τὰ φυσικὰ χαρίσματα ἦσαν τόσον ἀσήμαντα, συγκρινόμενα πρὸς τὰ ἐμά! Ἀλλ' ὅπως δὲν δύναται ἡ ἀσέλγεια νὰ κλονήσῃ τὴν ἀρετήν, καὶ ἂν ἔτι θωπεύσῃ αὐτὴν ὑπὸ μορφὴν οὐρανίαν, οὕτω καὶ ἡ λαγνεία, καὶ μετὰ φωτοβόλου ἂν συνδεθῇ ἀγγέλου, θὰ κορεσθῇ ἐπὶ τῆς οὐρανίας κλίνης, καὶ θὰ ὁρμήσῃ πρὸς τὸν βόρβορον. Ἀλλὰ σιωπή... Νομίζω, ὅτι αἰσθάνομαι τὴν πρωϊνὴν αὔραν. Σύντομος θὰ εἶμαι. Καθ' ἣν στιγμὴν ἐκοιμώμην ἐν τῷ κήπῳ, ὡς συνήθιζον πάντοτε μετὰ μεσημβρίαν, ὁ θεῖός σου εἰσῆλθε λάθρα κατὰ τὴν ἀνύποπτον ἐκείνην ὥραν, κρατῶν εἰς χεῖρας φιάλην βδελυροῦ ὑοσκιάμου, καὶ διέχυσεν εἰς τὰ πρόθυρα τῶν ὤτων μου τὸ ἀλφῶδες φάρμακον. Τόσον δὲ ἐχθρικῶς διάκειται πρὸς τὸ αἷμα ἡ ἐνέργεια τοῦ φαρμάκου τούτου, ὥστε ταχὺ ὡς ὑδράργυρος εἰσρέει διὰ τῶν θυρίδων καὶ τῶν διόδων τοῦ σώματος, καί, ὡς στα-γόνες ὀξέος, χυνόμεναι ἐντὸς γάλακτος, πήγνυσιν ἀμέσως καὶ κρυσταλλώνει τὸ καθαρὸν καὶ ὑγιὲς αἷμα. Τοῦτ' αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς ἐμέ, καὶ λέπρα μετὰ δυσώδους καὶ ρυπαροῦ φλοιοῦ ἐκάλυψεν ἀμέσως, ὡς τὸ τοῦ Λαζάρου, ἅπαν τὸ λεῖον σῶμά μου. Ἰδοὺ πῶς, κοιμώμενος, ἀπεσπάσθην διὰ χειρὸς ἀδελφοῦ ἐκ τοῦ βίου, τοῦ στέμματος καὶ τῆς βασιλίσσης μου, θερισθεὶς ἐν τῇ ἀκμῇ τῶν ἁμαρτημάτων μου ἄνευ τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ἄνευ ἐξομολογήσεως καὶ εὐχελαίου, καὶ ὅλως ἀνέτοιμος, καὶ μὲ ὅλον τῶν ἁμαρτιῶν μου τὸ βάρος σταλεὶς ἐνώπιον τοῦ κριτοῦ μου. Φρικῶδες, ὦ φρικῶδες, φρικωδέστατον! Ἂν δὲν ἀπέβαλες πᾶσαν στοργήν, μὴ ὑποφέρῃς τοῦτο, μὴ ἐπιτρέψῃς, ὥστε ἡ βασιλικὴ τῆς Δανίας κλίνη νὰ χρησιμεύσῃ ὡς κοίτη λαγνείας καὶ αἱμομιξίας, ἀλλὰ δι' οἱουδήποτε τρόπου καταδιώξῃς τὴν πρᾶξιν ταύτην· μὴ μολύνῃς τὴν διάνοιάν σου, κακὰ κατὰ τῆς μητρός σου διανοούμενος· ἄφες αὐτὴν εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὰς ἐντὸς τοῦ στήθους της ἐνοικούσας ἀκάνθας, ὅπως κεντῶσι καὶ διασχίζωσιν αὐτήν. Ὑγίαινε, ἅπαξ διὰ παντός! Ἡ πυγολαμπὶς ἀγγέλλει τὴν προσέγγισιν τῆς πρωΐας, διότι ἀρχίζει νὰ ὠχριᾷ ἡ ἀσθενὴς αὐτῆς λάμψις... Ὑγίαινε, ὑγίαινε! μή με λησμόνει.

(Ἐξέρχεται).

ΑΜΛΕΤ

Ὦ στρατιαὶ τοῦ οὐρανοῦ! Ὦ γῆ! Καὶ τί ἀκόμη; νὰ συμπεριλάβω καὶ τὸν ἅδην; Ὦ φρίκη! Συγκρατήθητι, καρδία μου, καὶ σεῖς νεῦρά μου μὴ γηράσετε αἰφνιδίως, ἀλλὰ στερρῶς ὑποστηρίζατέ με. Νὰ σ' ἐνθυμοῦμαι, λέγεις; Ναί, δύστηνον φάσμα, ἐφ' ὅσον ἡ μνήμη κατέχει τὴν ἕδραν της ἐν τῇ τεταραγμένῃ ταύτῃ σφαίρᾳ. Νὰ σ' ἐνθυμοῦμαι! Ναί, ἐκ τοῦ πίνακος τῆς μνήμης θ' ἀπαλείψω πᾶσαν κοινὴν καὶ ἐπιπολαίαν σημείωσιν, ἅπαντα τῶν βιβλίων τὰ γνωμικά, πάσας τὰς εἰκόνας καὶ ἐντυπώσεις τοῦ παρελθόντος, ἃς ἡ νεότης καὶ τὸ παρατηρικὸν πνεῦμα ἀντέγραψαν ἐκεῖ. Ἐπὶ δὲ τῶν σελίδων καὶ τῆς βίβλου τοῦ ἐγκεφάλου μου θὰ ζήσῃ μόνη ἡ ἐντολή σου ἀμιγὴς πάσης εὐτελεστέρας ὕλης. Ναί, μὰ τὸν οὐρανόν! Ὦ τῆς δολιωτάτης γυναικός! Ὦ τοῦ μειδιῶντος, τοῦ κατηραμένου κακούργου! Τὰς σημειώσεις μου... Πρέπει νὰ τὸ σημειώσω, ὅτι δύναταί τις νὰ μειδιᾷ, ἀλλ' ἐν ταύτῳ νὰ εἶνε καὶ κακοῦργος· τοὐλάχιστον εἶμαι βέβαιος, ὅτι τοῦτο δύναται νὰ συμβῇ ἐν Δανίᾳ... (Γράφει). Ἐδῶ σε ἐσημείωσα, θεῖέ μου. Τώρα τὸ σύνθημα· «Ὑγίαινε, ὑγίαινε! μή με λησμόνει». Τὸ ὡρκίσθην.

. . . . . .

Μ. ΔΑΜΙΡΑΛΗΣ

ΕΣΠΕΡΙΝΑΙ ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ

Ο ΥΑΛΙΝΟΣ ΟΦΘΑΛΜΟΣ

Ὅτε, κληθεὶς διευθυντὴς τῶν σπουδῶν ἐν τῷ λυκείῳ τῆς Καρκασόνης ὁ Εὐτύχιος Καβαρδέ, εἰσῆλθε τὸ πρῶτον εἰς τὴν δυσώδη ἐκείνην αἴθουσαν, ἔνθα τοῦ λοιποῦ ἐτάχθη νὰ διευθύνῃ τὴν ἀγωγὴν καὶ τὴν διανοητικὴν ἐργασίαν τριακοντάδος ζωηρῶν παίδων καὶ μόλις ὁ ἐντεταλμένος νὰ ἐγκαταστήσῃ εἰς τὴν θέσιν του τὸν νεήλυδα ἐπιμελητὴς ἀπῆλθε, ἀμέσως, ἐκ τοῦ φόβου συγκρατούμενος, ἐξερράγη φαιδρὸς γέλως. Τοῦτο δὲ προῆλθε, διότι ὁ ἐπιμελητὴς ἦτο λίαν γελοίως ἐνδεδυμένος, φέρων τὴν μακρὰν αὐτοῦ ρενδιγκότα ἐν ἀλλοκότῳ σχήματι, ἔχων δὲ τὴν μὲν ῥῖνα ἐρυθρὰν καὶ ὀξεῖαν, τὸ δὲ κρανίον φαλακρόν. Καὶ νὰ εἶχε ἀμφοτέρους τοὺς ὀφθαλμούς! Ἀλλ' ἦτο ἑτερόφθαλμος. Ἀπὸ τὰς ἐλλείψεις ταύτας ὁρμηθέν, τὸ ζιζάνιον τῆς τάξεως τοῦ ἐκόλλησεν αὐτοσχεδίως τὸ τοῦ *Πολυφήμου* ὄνομα, ὅπερ μετεδόθη ἀμέσως ἀπὸ στόματος εἰς στόμα εἰς τὴν τάξιν ὅλην, ἐπαναληφθὲν πολλάκις ὑπὸ τῶν πονηρῶν ἐκείνων δαιμόνων. Οἱ γέλωτες ἐξερράγησαν καὶ αὖθις ἀκράτητοι.

Αἴφνης ἠκούσθη ἡ φωνὴ τοῦ διδασκάλου·

— Εἰς τοὺς ὀκτὼ μαθητὰς τοῦ τελευταίου θρανίου ἀπαγορεύεται διὰ τὴν Κυριακὴν ἡ ἔξοδος...

Ἡ φωνὴ ἦτο ξηρά, δηκτική, ἐπιβάλλουσα. Ἀμέσως ἐγένετο βαθεῖα σιωπή. Τὰ παιδία ἔστρεψαν πρὸς τὴν καθέδραν τὰ περόφοβα καὶ ὀργίλα βλέμματά των. Ὁ Πολύφημος τὰ παρετήρει μὲ τὸν μονωδικὸν ὀφθαλμόν του, ὅστις ἐξέπεμπε λάμψεις σκληροῦ σφαιριδίου μαύρου ἀχάτου.

*

Ἡ ἑβδομὰς δὲν εἶχε λήξῃ ἔτι, καὶ ὁ Εὐτύχιος Καβαρδὲ εἶχε τιθασεύσῃ τὴν τάξιν ἐκείνην, τὴν πεφημισμένην ἐπὶ ἀναγωγίᾳ· ὁ δαίμων αὐτοῦ, ὅσον ἰσχυὸς καὶ ἀλλοίθωρος ἦτο, εἶχεν ἐν ταῖς κινήσεσιν αὐτοῦ, ἐν τῇ φωνῇ, ἐν τῷ βλέμματι τί τὸ δεσποτικόν, ὅπερ ἠνάγκαζε τοὺς μαθητὰς εἰς εὐπείθειαν. Τὸν ἐβδελύσσοντο, ἀλλ' ἔτρεμον πρὸ αὐτοῦ. Ἦπο ἄλλως τε κάλλιστος ὑπάλληλος· πάντοτε περιβεβλημμένος τὸ μαῦρον ἔνδυμα, πρόθυμος, ἀκριβὴς ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ, ταπεινὸς πρὸ τῶν προϊσταμένων του, ὑπερήφανος καὶ ἀπηνὴς πρὸς τοὺς μαθητάς του. Μετὰ δώδεκαετῆ ἄσκησιν ἐν Καρκασόνῃ, κατώρθωσε νὰ ὀνομασθῇ τέταρτος καθηγητὴς ἔν τινι Κολλεγίῳ. Πρὶν ἢ ἀναλάβῃ τὴν νέαν ὑπηρεσίαν του ἠγόρασε κρυφίως ὑάλινον ὀφθαλμὸν καὶ φενάκην. Ἀλλὰ τὸ ἀπόκτημα τοῦτο, μετὰ τὸ ὁποῖον ἤλπιζε νὰ ἐξουδετερώσῃ τῶν νέων μαθητῶν του τὴν σκωπτικὴν κακεντρέχειαν, ὑπῆρξε δι' αὐτὸν αἰτία νέου παθήματος. Ὁ ὑάλινος ὀφθαλμὸς ἐξελαμβάνετο ὡς ἀληθής, διότι ἦτο ἐξειργασμένος τεχνηέντως· ἀλλ' ἡ φενάκη δὲν προσηρμόζετο ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ κρανίου του, οὐτινος ἔπρεπε νὰ καλύπτῃ τὴν ψιλότητα, καὶ ὁ Καβαρδέ, εἰσελθὼν ἠμέραν τινὰ εἰς τὴν αἴθουσαν, τὴν ἀφήρεσε σὺν τῷ πίλῳ του. Ἐκ τοῦ παθήματος τούτου ἐκληρονόμησε τὸ ὄνομα *Ἀβεσαλὼμ* ἀντὶ τοῦ Πολυφήμου, καὶ ἀναμφιβόλως δὲν ἐκέρδισε ἐκ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ ὀνόματος, διότι ἐγένετο μᾶλλον δύσκολος καὶ σκαιός. Ὅταν ἔβλεπε τοὺς μαθητὰς συνομιλοῦντες ἢ *σκιὰν* μόνον μειδιάματος, ἢ ἤκουε νὰ πέσῃ κατὰ γῆς κονδυλοφόρος ἢ βιβλίον, ἐπέβαλλε τὴν βαρυτέραν τιμωρίαν εἰς τὸν ταραξίαν. Μετέβαλλε τὰς ποινὰς μετὰ ἀγρίας ἀφειδίας, καὶ παρεπονεῖτο οὕτως, ὅτι δὲν τῷ ἐπετρέπετο νὰ ἐφαρμόσῃ τὰς χειροπονήτους ἐκείνας βασάνους, ὧν τὴν σωτήριον χρῆσιν εἶχεν ἀπαγορεύσῃ ἡ εὐαισθησία τῆς ἀνωτάτης ἐκπαιδευτικῆς ἀρχῆς.

Ὁ Εὐτύχιος ἐνόει, ὅτι οἱ μαθηταί του διέκειντο ἔχθιστα πρὸς αὐτόν· ἀλλὰ τοὺς ἐμίσει—ἐκείνους μάλιστα, ὧν τὸ νεανικὸν κάλλος ἀντετίθετο πρὸς τὴν δυσμορφίαν του—ἂν καὶ ἀπερίσκεπτοι μείρακες δὲν ἦσαν ἱκανοὶ νὰ τὸν μισῶσι. Τὰ *Γεωργικὰ* καὶ ἡ *Αἰνειὰς* ἐγένοντο ὄργανα τυραννίας, ἥτις ἐπεκάθητο ἐπὶ τοῦ τραχήλου τῶν ἀτυχῶν μαθητῶν. Ἠγάπα τὸν *Κύκνον τῆς Μαντούης* (τὸν *Ὁράτιον*). Οἱ δὲ μαθηταί, οἵτινες ἐδόθησαν αὐτῷ λεία, ἐχώνευσαν τὸν Βιργίλιον ὑπὸ ὅλας τὰς μορφάς, μὲ ἐξηγήσεις, μὲ θέματα, μὲ σχόλια, καὶ μὲ ἀντιγραφὴν πρὸ πάντων. Ὁ Καβερδὲ ἐφρόνει, ὅτι εἰς πᾶσαν σελίδα τοῦ εὐνοουμένου αὐτοῦ συγγραφέως ὑπῆρχεν ἁρμονία μιμητική.

Διετείνετο, ὅτι ἀνεκάλυψεν ἀναρίθμητα ἡμίστιχα, μιμούμενος δι' εὐφυοῦς προσαρμογῆς τοὺς ἤχους, τῶν ἵππων τὸν καλπασμόν, τῶν ὄφεων τὸν συριγμόν, τὸν μυκηθμὸν τῶν βοῶν, τῶν μελισσῶν τὸν βόμβον, τῶν θηρίων πάντων τὰς φωνάς. Ἵνα δὲ καταστήσῃ εὐνόητον τὴν ἀνακάλυψίν του, ἐσύριζεν, ἐμυκᾶτο, ἐβόμβει, ὐλάκτει ἀλλοκότως ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι ἐμέτρει τοὺς στίχους. Ἔπρεπε δὲ οἱ μαθηταὶ νὰ ἀναπαράγωσι διὰ τῆς ἀπαγγελίας τὰς ἀξιολογωτέρας τῶν ὀνοματοποιῶν. Ὅταν μαθητής τις ἐδείκνυεν ὅπωσδήποτε ὅτι δὲν ἦτο εὐαίσθητος εἰς τὰς καλλονὰς τῆς παρῳχημένης ταύτης φιλολογίας ἢ ἐφαίνετο, ὅτι μετρίως τὸν ἔθελγεν ὁ κύκνος τῆς Μαντούης διὰ τῶν ὀνοματοποιϊῶν ἐκείνων, ὁ Πολύφημος — Ἀβεσαλὼμ ἀνεφώνει ἐκ τῆς καθέδρας του *Μαργαρίτης*... καὶ ἡ ἐκφώνησις ἐκείνη ὑπὸ τὴν κλασικὴν αὐτῆς μορφὴν καὶ συντομίαν ἦτο συνήθως δι' αὐτὸν εἶδος βλασφημίας, διὰ τῆς ὁποίας ἐξέφραζε τὴν περιφρόνησίν του κατὰ τῶν ἀβελτέρων ἐκείνων μαθητῶν καὶ σύμπαντος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους!

*

Ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ἔζων ὁμοῦ δύο ἀδελφαί, ἡ δεσποινὶς Ἀγαθὴ καὶ ἡ δεσποινὶς Δωροθέα. Ἑκάστη αὐτῶν παρίστα τὴν εἰκόνα τῆς ἀντιθέσεως πρὸς τὴν ἄλλην· ἡ μὲν Ἀγαθὴ ἦτο ὑψηλὴ καὶ λεπτή, ἡ δὲ Δωροθέα βραχύσωμος καὶ στρογγύλη. Ἦσαν γεροντοκόραι ἀμφότεραι, πλούσιαι, ρωμαντικαί, αἰσθηματικαὶ καὶ ἐντροπαλαί. Ἠγαπῶντο τρυφερῶς, καὶ οὐδ' ἐπὶ μίαν στιγμὴν ἐχωρίζοντο· ἐνίοτε ὅμως ἤριζον καταγιγνώσκουσαι ἀλλήλαις ἀκαλαισθησίαν, διότι ἡ Δωροθέα εἶχε πρασίνας τὰς ταινίας τοῦ πιλιδίου της, περιεφρόνει δὲ καὶ αὐτὴν τὴν Κόριννα, ἐνῷ ἡ Ἀγαθὴ ἐπροτίμα τὰς ταινίας με τριανταφυλλὶ χρῶμα καὶ τὰ ἔργα τοῦ Μαρμοντέλ. Ἡ οἰκία, εἰς ἣν κατῴκουν, ἦτο αὐτόχρημα κτηνοτροφεῖον, μὲ παντοειδῆ ζῶα, εἰς τὰ ὁποῖα ἀμφότεραι ἐπεδαψίλευον τὴν στοργήν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὑπερεξεχείλιζεν ἡ καρδία τῶν γεροντοκορῶν. Εἶχον εἰς τοὺς ὀρνιθῶνας ἢ εἰς τὰ ὐαλωτὰ ἐρμάρια πολλὰ εἴδη ἀκανθίδων, ζώσας ἢ ταριχευμένας, αἱ δὲ τελευταῖαι ἔφερον ἐπὶ τοῦ τρυπάνου των σημείωσιν τοῦ ὀνόματος καὶ τὴν ἡμερομηνίαν τοῦ θανάτου των.

Εἶχον ἐπίσης μικρὸν κύνα λευκὸν μὲ μακρὰς τρίχας, τὸν *Μπεμπέ*, τόσον εὐτραφῆ, ὥστε ἡ κοιλία του ἐσύρετο ἐπὶ τῆς γῆς, ἐξ οὗ δὲν ἠδύνατο νὰ βαδίσῃ εὐχερῶς ἢ στραβοποδητί, διὰ νὰ ὑποστηρίζῃ τὸ λίαν βαρὺ φορτίον τοῦ σώματός του. Τὸ ζῷον τοῦτο ὑλάκτει ἀσθματικῶς καὶ διακεκομμένως, ὅταν οἱ κώδωνες τῆς γειτονικῆς ἐκκλησίας ἐκρούοντο. Ἐκτὸς τῶν καναρίων καὶ τοῦ εὐσάρκου κυνὸς ἡ αἴθουσα ἐφιλοξένει συνήθως τὸν ψιττακὸν Ἰουστινιανόν, εἰς ὃν ἡ Δωροθέα εἶχεν ἰδιαιτέραν ἀδυναμίαν, καὶ τὸν γάτον Βελισσάριον, ὅστις ἦτο ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ εὐνοούμενος τῆς Ἀγαθῆς· χελῶναι οἰκιακαὶ ἐπλανῶντο εἰς τὰς διόδους τοῦ κήπου· ἰχθὺς ἐρυθρὸς, καλούμενος Ἐρνέστος, συνήθως ὑπνώττεν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος τῆς δεξαμενῆς· μάλιστα δὲ αἱ δεσποινίδες προσεπάθησαν ν' ἀναθρέψωσι δύο λευκοὺς μῦς, κομψοὺς ὡς τοὺς ἔρωτας, ἀλλ' ἐγένοντο ἄφαντοι ἡμέραν τινά, χωρὶς ὁ Βελισσάριος νὰ δώσῃ ἐξηγήσεις περὶ τῆς διαγωγῆς του ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ.

Ἐπειδὴ τὰ ζῶα ταῦτα δὲν ἤρκουν, ἠθέλησαν νὰ περιποιηθῶσι καὶ τὰ φυτά, πλύνουσαι τὸ φύλλωμα αὐτῶν, διευθετοῦσαι τὰ κλωνία των θωπευτικῶς, παρασκευάζουσαι τὴν κόπρον, καὶ ὁμιλοῦσαι μὲ ὑποκοριστικὰ πρὸς τὴν ροδῆν, πρὸς τὴν μυρίκην, πρὸς τὸν φοίνικα· «Ποῖ ἀπὸ σᾶς θέλει δροσερὸ νερό; Ἄ, ἡ μικρὰ κερασιά!» Καὶ τὰ τρυφερὰ ταῦτα πλάσματα τοῦ παναγάθου Θεοῦ, ἅτινα ἔκλαιον φιλανθρώπως τὴν ὄρνιθα, ἣν κατεβρόχθιζον, ἠγάπων, ἠγάπων πολὺ τὴν μικρὰν κερασέαν, τὸν Μπεμπέ, τὸν Ἰουστινιανόν, τὸν Βελισσάριον, τὸν κόκκινον ἰχθύν, πᾶσαν τὴν κτίσιν. Ἡ καρδία των ἦτο κιβωτὸς τοῦ Νῶε.

*

Ὁ Εὐτύχιος ἐγνώρισε τὰς δύο ἀδελφὰς διὰ μέσου τοῦ ἀνεψιοῦ των, ὃν εἶχε μαθητήν. Παρουσιασθεὶς εἰς αὐτὰς ἐγένετο δεκτὸς μετὰ τοῦ θερμοῦ ἐκείνου ἐνδιαφέροντος, ὅπερ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δεικνύουσι πρὸς πάντα ὑπάλληλον.

Τὸ δεσποτικὸν τοῦ Καβαρδέ, ἡ φωνὴ αὐτοῦ, ἡ κατ' ἀρχὰς μὲν γλυκεῖα, εἶτα δὲ ὀξεῖα, ἀφότου ἐνόησεν, ὅτι εἶχε νὰ κάμῃ μὲ εὐτελῆ καὶ ἄξεστα ὑποκείμενα, ἐπέβαλεν αὐτὸν εἰς τὰς δύο γεροντοκόρας. Ἐγένετο πολὺ οἰκεῖος, καὶ συνήθιζε νὰ διέρχηται τὴν ἑσπέραν παρ' αὐταῖς χαρτοπαικτῶν καὶ κερδίζων ἐνίοτε εἰκοσάδα πενταλέπτων. Εἰσερχόμενος εἰς τὴν αἴθουσαν, ἐνεθρονίζετο ἐπὶ τοῦ ἀναπαυτικωτέρου ἑδωλίου μεταξὺ τοῦ ἐφημερίου καὶ κωφοῦ γέροντος προεστοῦ, ἐφ' ὧν ἐπίσης ἐπεβλήθη ὁ διαβολάνθρωπος

οὗτος μὲ τὴν ὀξεῖαν ρῖνα, μὲ τὴν καθαρὰν καὶ βραδεῖαν ὁμιλίαν του. Ἀρεσκόμενος δὲ εἰς τὴν φιλολογίαν, ἀπεφάσισε νὰ ἀφαιρέσῃ μίαν ἑσπέραν καθ' ἑβδομάδα ἀπὸ τὸ χαρτοπαίγνιον, καὶ τὴν ἀφιερώσῃ εἰς ἀνάγνωσιν ἔργων «τῶν καλλιτέρων πεζογράφων ἢ ποιητῶν», ὧν ἡ ἐκλογὴ αὐτῷ πάλιν ἀνετέθη.

Τοῦτο συνέτεινεν εἰς τὴν ἀνάδειξιν τῆς φιλολογικῆς αὐτοῦ ὑπεροχῆς, διότι εἶχε τοιαύτην μέθοδον ἀναγνώσεως καὶ διακρίσεως τῶν ἐννοιῶν καὶ συλλαβῶν, ὥστε νὰ καταδεικνύῃ λεπτῶς, ἀκόμη καὶ ὅταν δὲν ὑπῆρχον, τὰ ὑπονοούμενα τοῦ συγγραφέως, ὡς βαθὺς μύστης τῆς ἐπιστήμης τοῦ εὖ λέγειν, δοξάζων ὅτι ἡ Γαλλία θὰ ἀνυψοῦτο μόνον διὰ τῆς καλῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς καλῆς προφορᾶς. Οὕτω κατὰ τοὺς κανόνας τούτους ἀνέγνω τὸν *τελευταῖον τῶν Ἀβενσεράγων*, ἔργον, ὅπερ ὁμοθύμως ἐπεκρότησαν οἱ ἀκροαταί του, ὡς καὶ τὰ σχόλια, δι' ὧν συνώδευσε τὸ ἀνάγνωσμά του. Ἑσπέραν δέ τινα, καθ' ἣν μετά τινα προλεγόμενα ἤρξατο τῆς ἀναγνώσεως ἄλλου τινὸς ἔργου τοῦ Σατωβριάνδου, ἡ δεσποινὶς Δωροθέα ἠσθάνθη, ὅτι ἐρᾶται τοῦ κ. Εὐτυχίου, καὶ τούτου ἀπελθόντος, ἐφανέρωσε τὸ αἴσθημά της εἰς τὴν ἀδελφήν της.

Ἡ δεσποινὶς Ἀγαθὴ οὐδὲν ἀπεκρίθη εἰς ταῦτα, διότι ἡ ὄντως ἀγαθὴ αὕτη γεροντοκόρη εἶχε κατενοήσῃ καλῶς ἐκ τῆς μειώσεως τῆς στοργῆς της πρὸς τὸν Βελισσάριον, ὅτι ὁ πρὸς τοὺς γάτους ἔρως δὲν ἀρκεῖ νὰ πληρώσῃ τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γυναικὸς κενόν, καὶ ὅτι αἴσθημα μᾶλλον ἰσχυρόν, αὐτὸ τοῦτο, ὅπερ ἡ ἡρωὶς τοῦ συγγράμματος ἢ Ἀτάλα ἐδοκίμαζε διὰ τὸν Κάκταν, ὁ ἔρως τέλος, ἀφοῦ πρέπει νὰ τὸ ὀνομάσωμεν, ἐκυρίευσεν οἴμοι.. καὶ τὸ ἰδικόν της πνεῦμα.

Μετάφρ. Ἀθ. Τ. *(συνέχεια)*. GEORGES DURUY

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΕΓΧΩΡΙΑ

Ὁ κ. Τρικούπης ἐδήλωσεν ἐντόνως τῇ Πύλῃ, ὅτι, ἂν ὁ ἐν Μοναστηρίῳ Πρόξενος κ. Πανούργιας δὲν ἀποκατασταθῇ αὖθις εἰς τὴν θέσιν του, θὰ ἀποσύρῃ τὰ ἐκτελεστήρια τοῦ Ὀθωμανοῦ Προξένου Λαρίσης. — Κατηρτίσθη νοσοκομεῖον ἐν ταῖς Ποινικαῖς Φυλακαῖς καὶ ἐργαστήριον, ἐν ᾧ ἐργάζονται 25 ἄτομα ἐκ τῶν γιγνωσκόντων διαφόρους τέχνας. — Ἡ Ἰταλικὴ κυβέρνησις τῇ προτάσει τοῦ ἐν Ἀθήναις πρέσβεώς της, θὰ πέμπῃ δισχίλια φράγκα κατ' ἔτος πρὸς συντήρησιν σχολῆς διὰ τοὺς παῖδας τῶν ἐνταῦθα παρεπιδημούντων Ἰταλῶν.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ

Προσεχῶς τελεσθήσονται τὰ ἐγκαίνια τοῦ μέχρι Βουχάρας Ρωσσικοῦ σιδηροδρόμου. Οἱ διευθύνοντες τὰς ἐργασίας Ρῶσσοι ἀξιωματικοὶ κατοικοῦσι ἐν μεγάλῃ ἁμαξοστοιχίᾳ ἐκ 50 ἁμαξῶν, ἀποτελούσῃ οὕτω ἀληθῆ κώμην· καὶ περιεχούσῃ γραφεῖα, φαρμακεῖον, νοσοκομεῖον, ἐστιατόριον κτλ. — Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Βραζιλίας ἠσθένησε αὖθις σοβαρῶς, καὶ μετέλαβε τῶν ἀχράντων μυστηρίων. — Ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοποθετήσεως στρατευμάτων κατ' ἄλλο σύστημα, ἡ Αὐστριακὴ κυβέρνησις ηὔξησε τὴν ἐν Γαλικίᾳ φρουρὰν διὰ 18 ταγμάτων, εἰς ἀντιστάθμισμα τῶν ἐπὶ τῶν δυτικῶν της συνόρων συγκεντρώσεων τοῦ Ρωσσικοῦ στρατοῦ. — Ἀνεκαλύφθη ἐν Παρισίοις, ὅτι πλεῖστα πλαστὰ Τραπεζογραμμάτια τῶν 500 φρ. ἐκυκλοφόρουν. Ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ κατεσχέθησαν 27. — Ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις ἔδωκεν ὁδηγίας τῷ ἐν Λονδίνῳ πρεσβευτῇ αὐτῆς, ὅπως αἱ περὶ Αἰγύπτου Ἀγγλοτουρκικαὶ διαπραγματεύσεις μὴ ἐξακολουθήσωσιν ἄνευ τῆς συμμετοχῆς τῆς Γαλλίας. — Τὸ Ἀγγλικὸν ναυαρχεῖον προσέθηκε δύο θωρηκτὰ εἰς τὸν ἐν τῇ Μεσογείῳ στόλον.

Η ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ

Νέον βραβεῖον ὥρισεν ὁ ἐν Κεφαλληνίᾳ κ. Μπασιᾶς ἐκ 200 δραχμῶν, ὑπὲρ τοῦ διακριθησομένου ἐκ τῶν σταφιδοπαραγωγῶν τῆς Ἑλλάδος. — Ὁ κ. Μ. Σκυλίτσης ἀπέστειλε ἐκ Μαγκεστρίας 30 λίρας στερλίνας, αἵτινες νὰ χρησιμεύσωσι διὰ δύο βραβεῖα ἔργων, ἅπερ ἡ ἐπιτροπεία θὰ ὁρίσῃ βραδύτερον. — Ὁ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὁμογενὴς Τραπεζίτης κ. Ι. Πεσματζόγλους ἀπέστειλε 250 μετοχὰς τοῦ Πατριωτικοῦ δανείου ὡς βραβεῖον ὑπὲρ εἴδους, ὅπερ βραδύτερον θέλει ὁρίσῃ. — Ἡ Ἰταλικὴ ἑταιρεία «Φλώριον Ρουμπατίνο» παρακληθεῖσα ὑπὸ τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπείας ἐδήλωσεν, ὅτι τὰ ἀποστελλόμενα ἐκθέματα καὶ τοὺς ἐρχομένους ἐπιβάτας πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς ἐκθέσεως θὰ δέχεται μὲ ἔκπτωσιν 50 0)0, ἡ δὲ Γαλλικὴ «Φραισινέ», ὅτι τὰ μὲν ἐκθέματα θὰ δέχηται μὲ ἔκπτωσιν 50 0)0, τοὺς δὲ ἐπιβάτας μὲ 20 0)0.

ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

Ἀναλώμασι τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως ἐξεδόθη τὸ πρῶτον τεῦχος *τῆς Συλλογῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων Ἠμικῶν* τὴν ἔκδοσιν ἐξεπόνησεν ὁ κ. Βαρθελώ, τέως ὑπουργὸς τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, ἔχων συνεργάτην τὸν κ. Ρυέλ ἔφορον τῆς Βιβλιοθήκης Sainte-Geneviève.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ἡ ἐπιτροπεία τοῦ ἐν Ὁλλανδίᾳ *Φιλελληνικοῦ Συλλόγου* κατηρτίσθη ὡς ἑξῆς: Α. Ρ. Ραγκαβῆς ἐπίτιμος πρόεδρος, Dr. E. Mehler ὑποπρόεδρος, Dr. H. G. Muller γραμματεύς, N. Βλάχος ταμίας, Dr. F. L. Abresch ὑποταμίας, καὶ Dr. H. Rogge βιβλιοθηκάριος. — Ὡς γνωστόν, τῇ χορηγίᾳ τοῦ κ. Χρηστάκη Ἐφένδη Ζωγράφου, ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει «Φιλολογικὸς Σύλλογος» ἀνέθηκε τὴν ἔκδοσιν τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων εἰς εἰδικοὺς ἑρμηνευτάς. Ἐξεδόθησαν δὲ μέχρι τοῦδε δύο τόμοι τῆς *Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης*, ἐξ ὧν ὁ μὲν Α' περιέχει τὴν *Ἀντιγόνην* τοῦ Σοφοκλέους, ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Χ. Σεμετέλου, καὶ ὁ Β' τὰς *Φοινίσσας* τοῦ Εὐριπίδου, ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Ν. Βερναρδάκη. Ἐντὸς δὲ τῆς προσεχοῦς ἑβδομάδος ἄρχεται ἐκτυπούμενος καὶ ὁ Γ' τόμος, ὅστις θὰ περιλάβῃ τὸν *Ἡσίοδον*, ἐπεξεργασθέντα ὑπὸ τοῦ ἐν Μονάχῳ ὑφηγητοῦ κ. Καρόλου Σίττλ, τῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ κ. Ἰωακεὶμ Βαλαβάνη, ᾧτινι ἀνετέθη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, τῇ ὑποδείξει τοῦ Συλλόγου, ἡ τὰ εἰς τὴν ἐκτύπωσιν ἀφορῶσα φροντίς. — Τὸ Φιλολογικὸν καὶ Ἀρχαιολογικὸν τμῆμα τοῦ «Παρνασσοῦ» ἀπέκρουσε τὴν γνώμην διαγωνισμοῦ, γενησομένου ἐπὶ τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τοῦ σωματείου, καὶ ἐψηφίσατο τὴν ἔκδοσιν τῆς Πατμιακῆς βιβλιοθήκης, ἤτοι τῆς ἀναγραφῆς τῶν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Πάτμου διατηρουμένων χειρογράφων, ὑπὸ τοῦ ἐπιτίμου τοῦ Συλλόγου μέλους κ. Ἰωάννου Σακκελίωνος.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Ἐν τῇ τελευταίᾳ συνεδριάσει τῆς ἐν Μονάχῳ Βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν ὁ καθηγητὴς κ. Ὀberχύμερ ἀνέγνω διατριβὴν περὶ τῶν Κυπριακῶν ἐπιγραφῶν. — Κατὰ τὰς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Μαντινείᾳ ἐνεργουμένας ἀνασκαφὰς ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς ἀνευρέθη κυκλοτερὲς Ρωμαϊκὸν οἰκοδόμημα μετὰ κιόνων, ἔχον διάμετρον 40 μέτρων.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Κατὰ τὴν 171 ἐπέτειον τῶν γενεθλίων τῆς αὐτοκρατείρας Μαρίας Θηρεσίας ἐτελέσθησαν ἐν Βιέννῃ πανηγυρικώτατα τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ μνημείου αὐτῆς, τοῦ κατασκευασθέντος ὑπὸ τοῦ καλλιτέχνου Ζούμπους μετὰ δωδεκαετῆ ἐργασίαν. — Αἱ Ἰταλικαὶ ἐφημερίδες ἐξαίρουσι τὰς ἐπιτυχίας τοῦ μανδολινιστοῦ Βελλάτη, ὅστις καίπερ ὀγδοηκοντούτης καὶ τυφλὸς ἐξακολουθεῖ θέλγων τὸ κοινὸν διὰ τῆς μουσικῆς. — Τὸ ἐκ 10,000 φρ. μέγα βραβεῖον τῆς μουσικῆς, τὸ ἀπονεμόμενον κατ' ἔτος ὑπὸ τῆς πόλεως τῶν Παρισίων, οὐδεὶς ἔλαβεν ἐφέτος ἐκ τῶν διαγωνισθέντων.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ρ. Α. *Μαδρίτην*. Ἡ Ἱσπανία βεβαίως καὶ σήμερον ἀριθμεῖ πολλοὺς ποιητάς, δραματικοὺς καὶ λογογράφους, ἀλλὰ τότε μόνον θὰ ἔχετε δίκαιον, ὅταν μᾶς εἴπετε τὸ ὄνομα ἑνὸς Ἱσπανοῦ Βύρωνος ἢ ἑνὸς Σατωβριάνδου! — *Ἐκτρ.* Ἀκατάλληλον δι' ἡμᾶς. Νὰ τὸ πέμψητε, ἀφοῦ τὸ ἐκτείνετε ἀκόμη ὀλίγον, εἰς τὴν προσεχῶς ἐπαναλαμβανομένην *Λίμαν*. — Κ. Α. *Καλαφάτων*, Π. Σ. *Καλλίπολιν*, Μ. Α. Δ. *Τεργέστην*. Ἐλήφθησαν. — *Ἐν διαθεσιμότητι*: «Οἱ ἀσθενεῖς εἶνε καλλίτερα· οἱ ὑγιεῖς χειρότερα». Ἀλλ' εἶσθε λοιπὸν ἔξοχος ἐπιγραμματοποιός; — *Κυρίᾳ* Α. Ρ. *Κέρκυραν*. Ἐξεπληρώσαμεν τὴν διαταγήν σας ἐφ' ὅσον ἠδυνήθημεν. — *Ἀναγνώστῃ*. Τὸ ἀγγλικὸν Athenœum μᾶλλον! Οὐδὲν ἄλλο περιοδικὸν ὑπηρέτησε μᾶλλον τὴν φιλολογίαν, τὴν τέχνην καὶ τὴν ἐπιστήμην, ὅσον αὐτὸ κατὰ τὸν ἑξηκονταετῆ βίον του. Ἀλλ' εἶσθε πολὺ ἀπαιτητικός. Ὑπολογίσατε πόσα ἑκατομμύρια *ἐννοῦσι* τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν, καὶ πόσαι χιλιάδες *ἀναγιγνώσκουσι* τὴν ἰδικήν μας. — Ἐμμ. Π. *Μασσαλίαν*. Εὐγνωμονοῦμεν διά τε τὴν ὑποστήριξιν καὶ διὰ τὰς ἐνθαρρυντικὰς ἐκφράσεις, δι' ὧν τόσον ἀδροφρόνως ἐτίμησεν ἡμᾶς ὁ εὐγενής σας ἀντιπρόσωπος. — *Κρίτωνι*. Ἰδοὺ ὡραῖοι στίχοι τοῦ κ. Παράσχου, κατάλληλοι καὶ ὡς ἀπάντησις καὶ ὡς μάθημα.

. . . . . *Δὲν εἶνε εἰθισμένος*
Ὡς ἄλλοι, πράξεις εὐγενεῖς ἐκεῖνος νὰ σαλπίζῃ.
Νὰ πράττῃ μόνον ἔμαθε, νὰ λέγῃ δὲν γνωρίζει.

— *Ἐργάτῃ*. Ἀκολουθήσατε τὴν συμβουλὴν τοῦ Λέσιγκ, ὅστις ἔλεγεν, ὅτι μόνον διὰ τῆς ἐργασίας γίνεταί τις ὅ,τι θέλει, δοὺς αὐτὸς τὸ παράδειγμα, θάρρους ἐν τῇ πενίᾳ καὶ ἐπιμονῆς ἐν τῇ σπουδῇ. Τοὐλάχιστον ἐν περιπτώσει ἀποτυχίας νὰ ἠμπορῆτε νὰ λέγητε ὑπερηφάνως: εἰργάσθην ὅσον ἦτο δυνατόν! — Π. Α. Σύρον. Μετεφράσθη καὶ ἐδημοσιεύθη ἀκριβῶς εἰς τὴν *Ἑβδομάδα*. — Κ. Μ. Ο. *Τοῦλτσαν*. Βραδύτερον θέλομεν γνωρίσῃ ἡμῖν τὸν πρὸς ὃν ν' ἀποτανθῆτε οἱ ἐν Ρουμανίᾳ διὰ τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν *Ἑβδομάδα*. — Κ. Α. Βεβαίως. Νὰ σᾶς εἴπωμεν ἡμεῖς ἓν ἀνάλογον ἱστορικὸν φίλημα, τὸ ὁποῖον ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν πᾶς τις θὰ ἐζήλευε, καὶ μισογύνης ἀκόμη ἐὰν ἦτο!.. Κατὰ τὴν πρώτην παράστασιν τῆς *Μερόπης* ὁ Βολταιρου ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ κοινοῦ ὑπῆρξε τοιοῦτος, ὥστε ὁ ποιητὴς ἐπιμόνως προσεκλήθη νὰ ἐμφανισθῇ — πρᾶγμα ἀσύνηθες τότε. — Ὁ εἴρων φιλόσοφος συγκεκινημένος ἐνεφανίσθη εἰς τὸ θεωρεῖον τῆς δουκίσσης de Villard. Τὸ πλῆθος τότε φρενητιῶν ἀπῄτησε παρὰ τῆς εὐγενοῦς δεσποίνης νὰ τὸν ἀσπασθῇ, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐγένετο!

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἐξεδόθησαν

Ἀναμνήσεις τοῦ Λονδίνου. *E. D. Amicis*. Μετάφρασις *Ἀνδρέου Κ. Χούμη*.

Σύγχρονα Διηγήματα *Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης*, τεῦχος 10. Ἐν Ἀθήναις.

Ἐγχειρίδιον Ἰατροδικαστικῆς *A. Lutaud*, τροποποιηθὲν συμφώνως τῇ Ἑλληνικῇ Νομοθεσίᾳ, ὑπὸ *Ἀντ. Καλλιβωκᾶ*. Ἐν Ἀθήναις.

Ἀγγέλλονται

Ἡ κατάργησις τῆς βασιλείας Ὄθωνος, δρᾶμα τρίπρακτον, **Οἱ ἀρραβῶνες τοῦ Θοδωρῆ** καὶ **Ἡ Μάγισσα τοῦ κὺρ Γιαννάκη**, κωμῳδίαι ὑπὸ *Μιχαὴλ Κωνσταντινίδου*.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, ΤΥΠΟΙΣ «ΚΟΡΙΝΝΗΣ», ΟΔ. ΠΑΤΗΣΙΩΝ 6.